

Het domicilie

<https://hdl.handle.net/1874/242518>

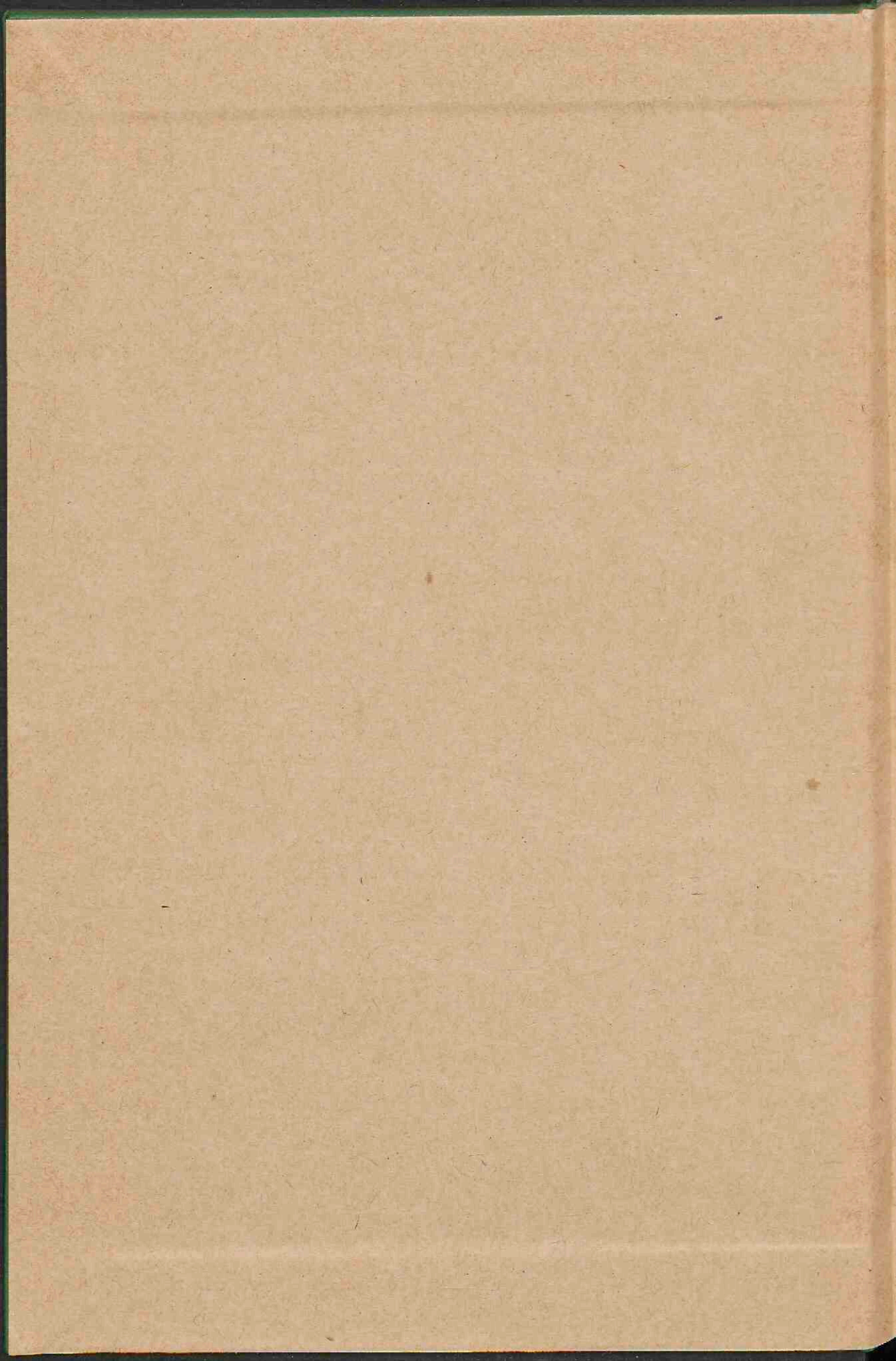
HET DOMICILIE.

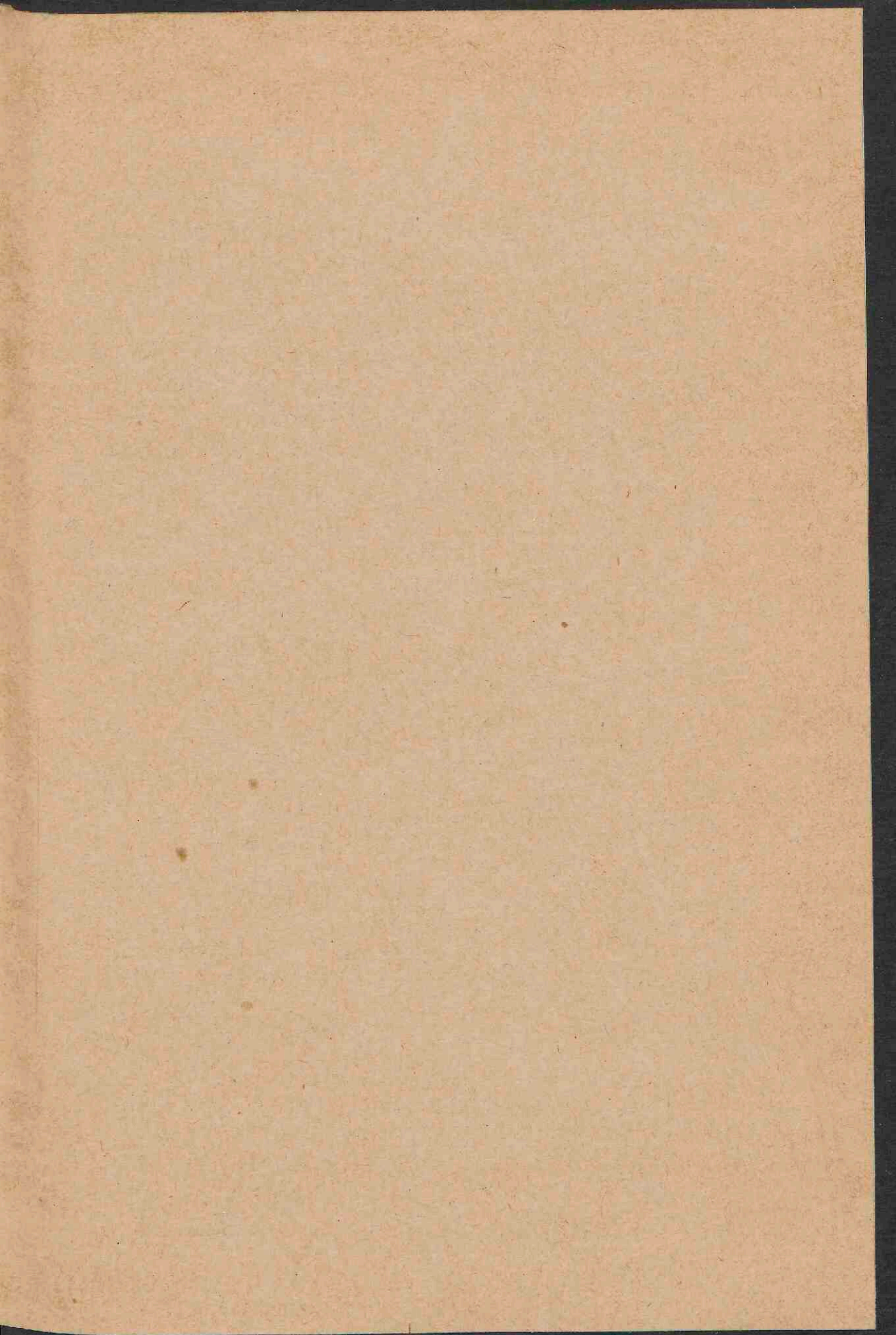
Academisch Proefschrift

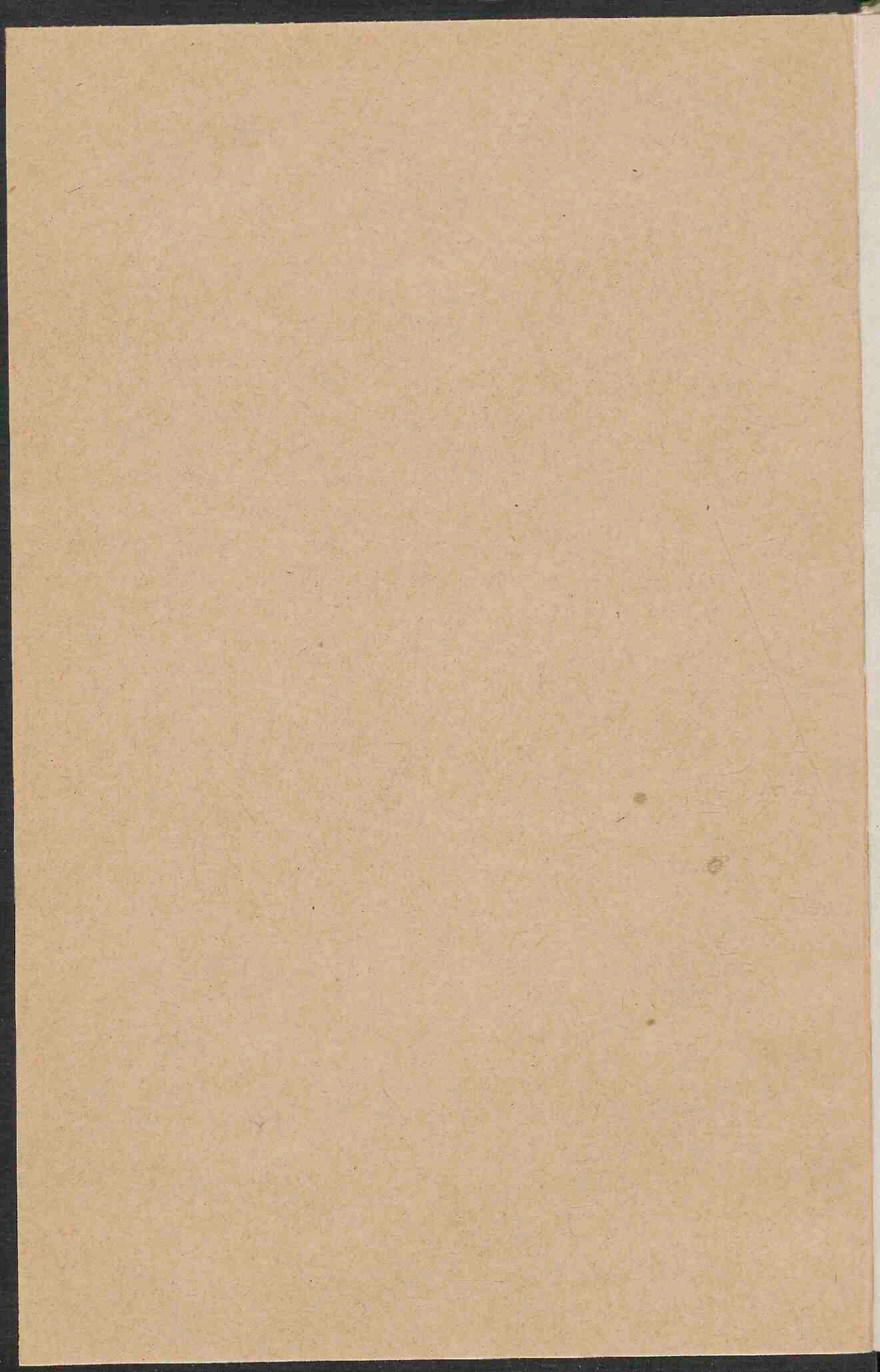
DOOR

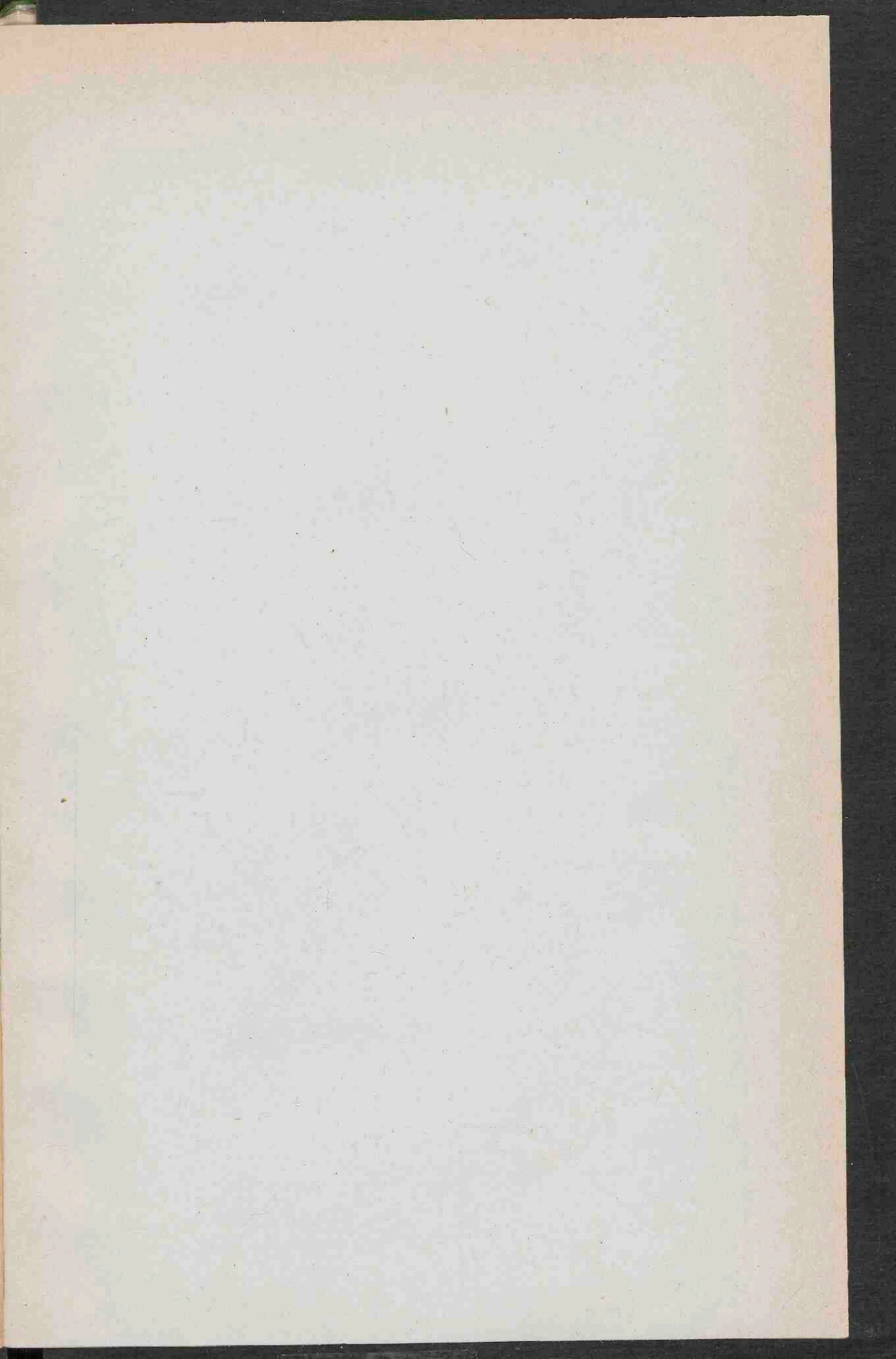
ss.
cht

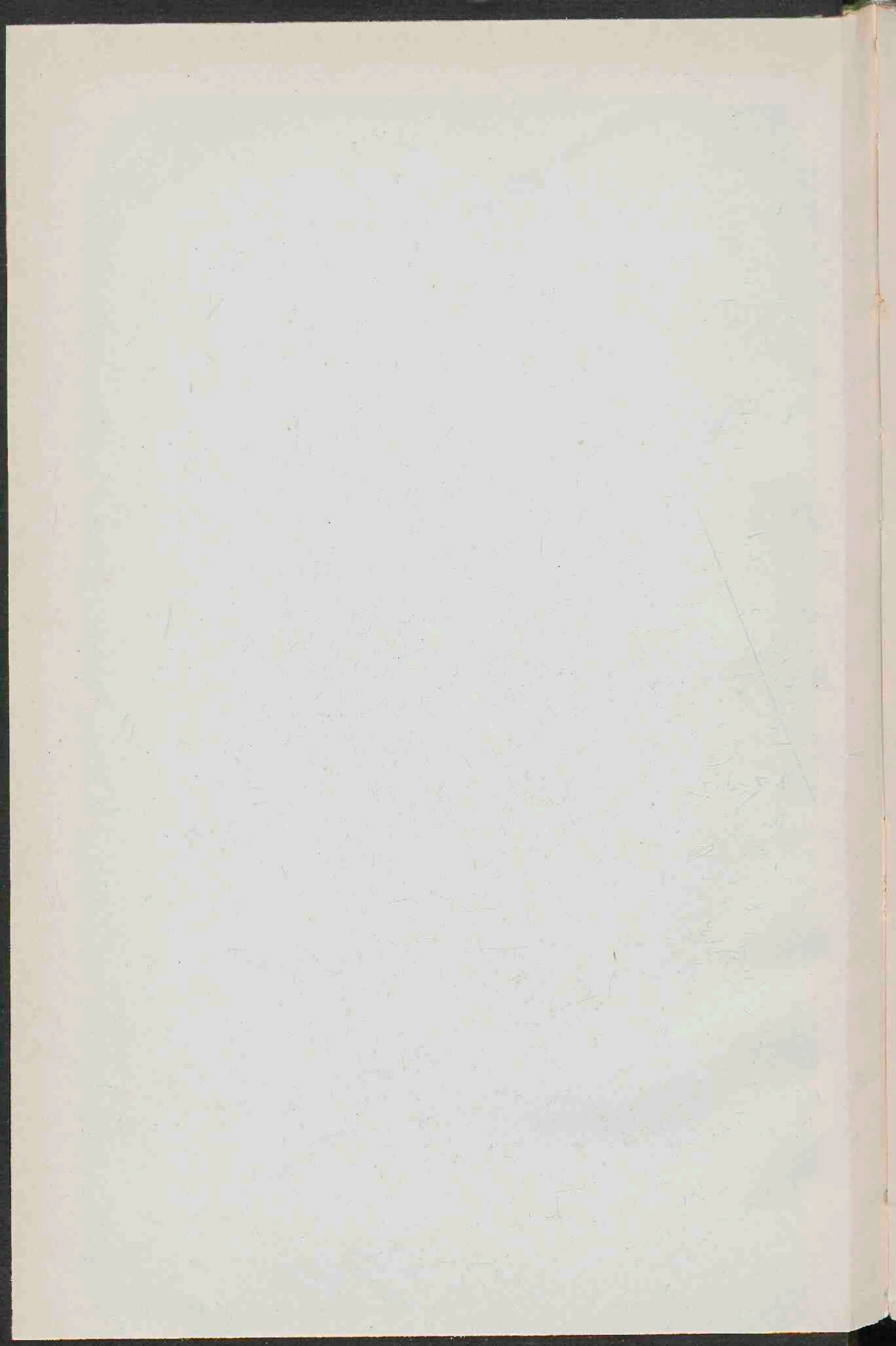
U

HET DOMICILIE.

Diss. Utrecht, 1880

HET DOMICILIE.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap.

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. E. MULDER,

Hoogleeraar in de faculteit der Wis- en Natuurkunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT EN OP
VOORDRACHT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag den 28sten Mei 1880, 's namiddags te 3 uren,

DOOR

JOHANNES MAXIMILIANUS GOVERT DIEDERIK VAN SLINGELANDT,

GEBOREN TE WANNEPERVEEN.

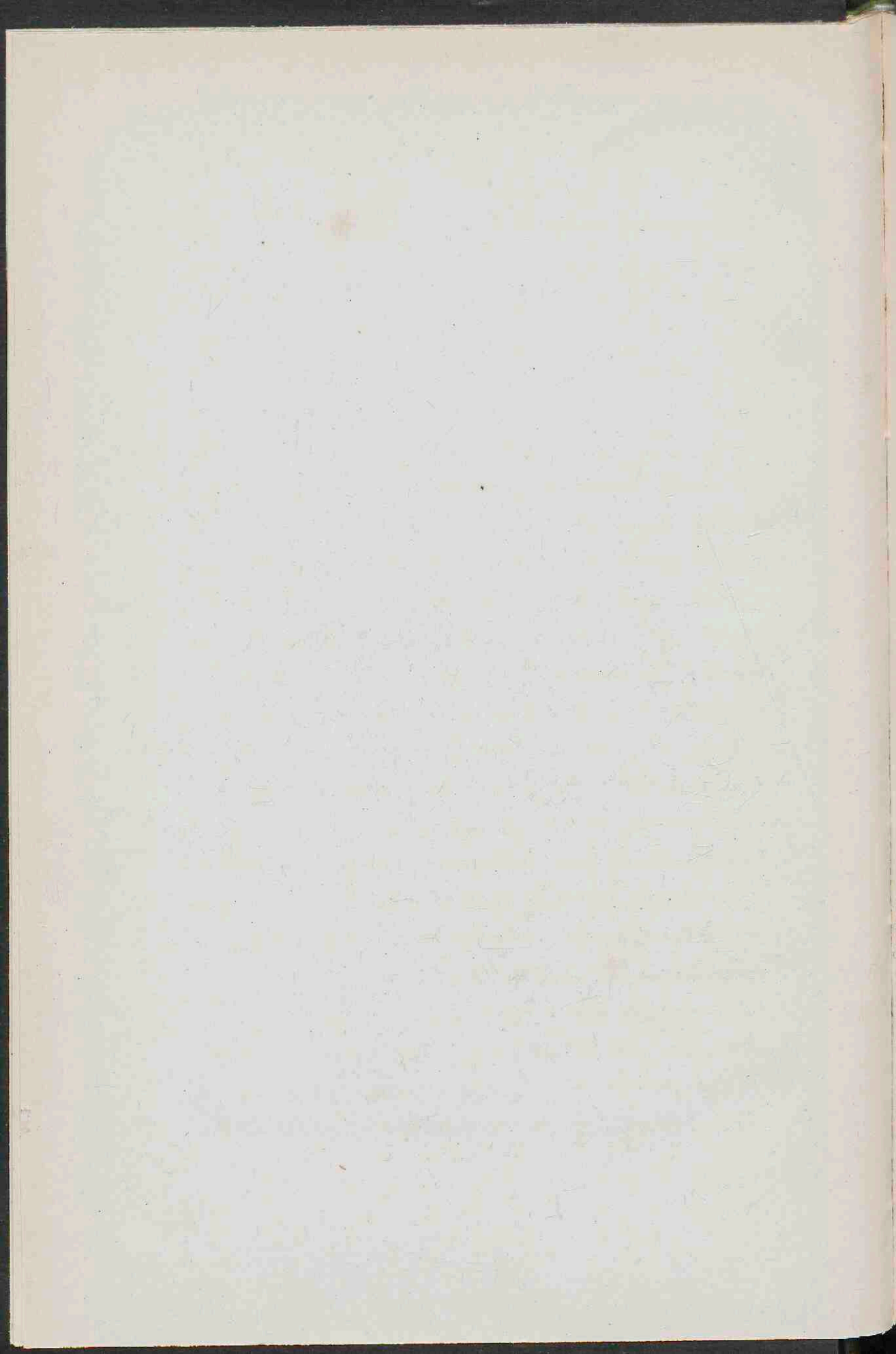

HAARLEM — G. VAN DEN BERG.

1880.

Stoomdrukkerij van Gebr. van Asperen van der Velde, te Haarlem.

Aan mijne Ouders.

Vroeger, tijdens de Republiek, was de bepaling van iemands woonplaats van nog veel meer belang voor zijne staatkundige en burgerlijke rechten, dan thans; ons land was toen verdeeld in vele kleine gewesten, waarvan elk zijne eigene wetten had, ja zelfs hadden in dien tijd weêr de verschillende steden en gemeenten in die gewesten ook verschillende wetten. Die groote verscheidenheid van rechten maakte de bepaling van iemands woonplaats van groot belang. Er bestonden in de verschillende plaatsen verschillende wetten omtrent de meerderjarigheid, de gemenschap der goederen tusschen de echtgenooten bestaande en het recht om die te wijzigen bij huwelijksche voorwaarden, de erfopvolging etc., zoodat men daaromtrent niets kon besluiten, als men niet wist waar iemand zijne woonplaats had.

Eveneens was het van belang ter bepaling van de staatkundige rechten, waar iemands woonplaats was, wegens naijver, die er tusschen de verschillende provincies be-

stond, en de verschillende privelegies aan iedere provincie toegekend.

Nu zijn die verschillen opgeheven, en alle Nederlanders staan gelijk. Maar toch is de bepaling van iemands woonplaats van gewicht, daar zij de plaats aanwijst, waar b. v. eene erfenis openvalt, waar men in het huwelijk kan treden, waar men zijne rechten kan uitoefenen en handhaven, wie de bevoegde rechter is om tusschen twee personen recht te spreken, etc. In ons Burgerlijk Wetboek wordt, in den vierden titel van het eerste boek, over woonplaats gehandeld; het doel van dien titel is, om het begrip van domicilie te bepalen, en de plaats aan te wijzen, waar voor iedereen zijn domicilie, of wat daarmede gelijk gesteld wordt, te zoeken is. ¹

In het begrip van domicilie ligt iets blijvends opgesloten; van daar, dat men het niet heeft, waar men zich voor het oogenblik ophoudt, maar daar, waar men zich met der woon heeft gevestigd; 't is daar, waar men den zetel van zijn fortuin heeft, waar men *zijne zaken behartigt en zijne goederen en eigendommen beheert*. ²

Diephuis definieert woonplaats aldus: "de plaats, waar

¹ Opzoomer, Het B. W. I. pag. 92.

² De Bordes, bij Mr. Voorduin, Dl. II. blz. 112.

icmand, al is hij er ook niet werkelijk tegenwoordig, echter met betrekking tot zijne burgerlijke rechten en verplichtingen, geacht wordt bestendig tegenwoordig te zijn.”

Zoo luidt ook de bepaling van 10 C. de incolis (7, 39): “ubi quis larem, rerumque ac fortunarum suarum summam constituit, unde non sit discessurus, si nihil avocet, unde cum profectus est peregrinari videtur, quod si rediit peregrinari jam destitit.”

In het algemeen wordt onder woonplaats niet eene gemeente, stad of dorp, maar een huis of woning verstaan, zie b. v. artt. 79, 80, 82 B. W.; in het algemeen zeide ik; bij het domicilie van onderstand toch b. v. wordt het begrip van woonplaats aan de gemeente verbonden; zie art. 27 der wet van 28 Juni 1854 (Stb. n°. 100).

In de wet van 1822 luidde het opschrift van onzen titel “*van domicilie*”; bij de herziening van 1830 werd het woord “*woonplaats*” voorgesteld; maar men vreesde dat er aan dat woord eene te algemeene en niet de juridieke beteekenis zou gehecht worden; van daar, dat het opschrift nu luidt: “*van woonplaats of domicilie*”; het meer bepaaldelijk in rechten gebruikelijke woord domicilie werd er dus aan toegevoegd.

Men kan onderscheiden de *burgerlijke* en de *staatkundige*

woonplaats; de staatkundige is dan die daar waar men, onafhankelijk van de burgerlijke woonplaats, zijne staatkundige rechten uitoefent; deze onderscheiding heeft echter voor een groot deel haar gewicht verloren.

Naar aanleiding van ons Burgerlijk Wetboek kan men het domicilie onderscheiden in:

1. een eigen, zelfstandig, werkelijk of natuurlijk;
2. een ontleend, afhankelijk, noodzakelijk, wettelijk;
3. een gekozen, willekeurig, fictief.

Het *werkelijk* domicilie en het *wettelijk*, zijn beide door een op zich zelf staand feit aangewezen, bestaan van zelf en zijn in het algemeen iemands woonplaats, met al de gevolgen, die daaraan door de wet verbonden zijn; de *gekozene* woonplaats is het slechts ten gevolge eener gedane keuze, alleen met betrekking tot de bepaalde zaak, waarvoor zij gekozen is, en in hare gevolgen beperkt, tot de zoodanige, die alleen tot die zaak betrekking hebben.¹

Voor in rechten zelfstandige personen is het domicilie van zelf daar, waar zij wonen; zoo is dat voor in rechten onzelfstandigen daar, waar de persoon woont, die in hun plaats hunne goederen beheert en hunne belangen

¹ Diephuis, het Nederl. Burgerl. Recht, Dl. I, bl. 267, ed. 1869.

behartigt. Het wettelijk domicilie heeft zijn eenigen en vasten grond in de juridische onzelfstandigheid.

Ons B. W. behandelt de eerste der drie genoemde soorten van domicilie in art. 74. "Een ieder wordt geacht zijne woonplaats te hebben, alwaar hij zijn hoofdverblijf heeft gevestigd. Bij gebreke van zoodanige woonplaats, wordt de plaats des werkelijken verblijfs daarvoor gehouden."

De tweede soort, in art. 78, waarin bepaald wordt, dat eene getrouwde vrouw, welke niet van tafel, bed, bijwoning en goederen is gescheiden, geene andere woonplaats heeft, dan die van haren man; dat minderjarigen de woonplaats volgen van hunne ouders of voogden, en meerderjarigen die onder curatele zijn gesteld, die van hunne curators.

Eindelijk wordt de derde soort in artt. 81 en 82 behandeld.

Met de behandeling van deze soorten van domicilie willen we ons bezig houden.

I. Daad en wil vormen te zamen het domicilie; vereenigd doen zij een domicilie ontstaan, vereenigd ook moeten zij een eind nemen, zal het domicilie ophouden. Door het ophouden van den wil alleen, ook nog zoo duidelijk uitgesproken, kan het domicilie niet ophouden, als er de daad, het werkelijk voor goed verlaten der woonplaats, niet bijkomt.

De verandering van domicilie zal stand grijpen door de werkelijke woning in eene andere plaats, gevoegd bij het voornemen om aldaar zijn hoofdverblijf te vestigen, o. a. blijkende uit eene verklaring, zoowel bij het bestuur der gemeente, welke men verlaat, als bij dat der gemeente, waarheen de woonplaats wordt overgebracht, art. 75 en 76 B. W.

De verklaring afgegeven door den burgemeester eener gemeente, waar men beweert zijn domicilie te hebben gevestigd, inhoudende dat men sedert zekeren tijd in deze gemeente is gedomicilieerd, kan alleen de plaats van

het werkelijk verblijf constateeren, maar niet dat men naar die gemeente zijn hoofdverblijf heeft overgebracht.

Wanneer de verklaring slechts op ééne plaats is afgelegd, dan ontbreekt de verklaring bij de wet gevoerd, en het voornemen moet dan uit de omstandigheden worden afgeleid. Bij gebreke van ééne dier verklaringen kan het voornemen om van woonplaats te veranderen evenzeer zeker zijn ten opzichte van hem, welke slechts die ééne verklaring heeft afgelegd: maar het kan dan twijfelachtig blijven ten aanzien van derden: aldus beweert Toullier, in wiens gevoelen Diephuis vroeger deelde ¹, maar later is hij van gevoelen veranderd ² en is het eens geworden met Opzoomer, die meent dat er geen reden is om eenig onderscheid te maken tusschen den persoon zelven en tusschen derden. Blijkt het voornemen, aldus zegt hij, dan blijkt het voor allen; blijkt het niet uit de verklaring bij één gemeentebestuur, dan blijkt het daaruit ook voor niemand, dus ook niet voor hem, door wien de verklaring gedaan is.

Terecht merkt Léon op, dat overbrenging naar een huis van opsluiting in eene andere plaats en dien tengevolge overschrijving op de bevolkingsregisters, geene verandering van woonplaats te weeg brengt; de vereischte ver-

¹ N. B. R. 1e druk I. 181.

² N. B. R. 2e druk I. 136.

klaringen aan het bestuur der beide gemeenten ontbreken meestal in dit geval, en de omstandigheden doen eerder denken aan een gedwongen tijdelijk verblijf, dan aan een bedoeld voornemen.

Wanneer iemand komt te sterven op reis van zijne vroegere woonplaats, naar de plaats, waar hij die denkt te vestigen, waar moet dan het sterfhuis gesteld worden?

Hieromtrent bestaat verschil van gevoelen. Opzoomer zegt, dat er in dat geval geene woonplaats bestaat en dat de plaats van het werkelijk verblijf dan als zoodanig moet worden beschouwd, en dat dus ook op die plaats alleen het sterfhuis is aan te nemen.

Met die meening kan ik mij niet vereenigen: volgens ons recht moet worden aangenomen, dat aan de oude woonplaats het sterfhuis is. Zoolang men de beide verklaringen, zoo wel die bij het bestuur der gemeente, die men gaat verlaten, als die, bij dat der gemeente, waar men wil gaan wonen, niet heeft afgelegd, blijft men zijne oude woonplaats behouden. Zelfs al heeft men die verklaring afgelegd, bij het bestuur der gemeente, die men verlaat, en haar ook reeds laten doen bij het bestuur der gemeente, die men wil gaan bewonen, is, als men sterft op reis van de eene naar die andere gemeente, het sterfhuis nog in de oude gemeente, omdat men bij de verklaring aan het

bestuur der nieuwe gemeente gedaan, de daad nog niet heeft toegevoegd; wil en daad zijn de vereischten voor het vestigen van iemands domicilie. Evenzoo denkt Diephuis er over, en eveneens is het ook in het Fransche recht: zie Marcadé¹: „ainsi une personne domiciliée à Rouen va déclarer à la mairie de cette ville qu'elle entend abandonner ce domicile pour aller se fixer à Bordeaux; si l'on veut encore, elle fait de plus déclarer par un mandataire à la mairie de Bordeaux, qu'elle va prendre son domicile dans cette dernière ville. Pour réaliser son projet, elle quitte Rouen et la voilà, avec toute sa famille, en route pour Bordeaux. Mais elle meurt pendant le voyage.... Le fait de l'habitation à Bordeaux ne s'étant point réalisé, il n'y a pas eu changement de domicile, il n'y a rien eu de fait; la personne est morte, ayant son domicile à Rouen, et c'est dans cette ville, que s'est ouverte sa succession.”

Opzoomer wil deze meening wel aannemen voor het Fransche recht, maar niet voor het onze. In 't Fransche recht kon men nooit zonder domicilie zijn, wel in ons recht zegt hij; in 't Fransche recht verloor men zijne woonplaatst niet, voor dat men eene andere had gekregen.

Het ontwerp van 1820 was duidelijker dan ons art. 80.

¹ I bl. 243.

Daar stond dat *in allen gevalle* het sterfhuis van eenen overledene geacht wordt daar te zijn, waar de overledene zijn laatste woonplaats heeft gehad. Echter moet men dit ook voor ons recht aannemen, zooals ik boven aantoonde.

In onze wet wordt niet gesproken over het behouden der woonplaats, die men bij zijne meerderjarigwording heeft, en daartoe is dan ook geene uitwendige handeling noodzakelijk; wanneer men zijne woonplaats niet verandert, zoo behoudt men zijne oorspronkelijke. Daarom zegt Diephuis te recht, dat art. 74a nauwkeuriger zou geweest zijn, wanneer het iemands woonplaats daar had gesteld, waar hij zijn hoofdverblijf heeft; en zoo moet dan ook het artikel worden opgevat.

Over de vraag of men meer dan één hoofdverblijf kan hebben is veel getwist; art. 74 luidt aldus:

“Een ieder wordt geacht zijne woonplaats te hebben alwaar hij zijn hoofdverblijf heeft gevestigd. Bij gebreke van zoodanige woonplaats wordt de plaats des werkelijken verblijfs daarvoor gehouden.”

Naar mijne bescheidene meening kan niemand meer dan één hoofdverblijf hebben. De wet onderscheidt tusschen *hoofd-* en *werkelijk* verblijf. Voor beiden is het gemeenzame het denkbeeld *verblijf*, dat is een oponthoud

van zekeren duur, woning. Nu kan men eenigen tijd op eene plaats inwonen in de meening òf om aldaar slechts tijdelijk zijn verblijf te houden òf om aldaar voortdurend gevestigd te zijn. Het eerste is alleen noodig tot het *werkelijk*, het tweede tot het *hoofd*-verblijf. Daar het eene het andere opheft kan niemand te gelijk hebben een dubbel werkelijk verblijf.

Plaatst men zich op het standpunt onzer wet, beschouwt men namelijk het domicilie als onafscheidelijk verbonden met het hoofdverblijf, dan volgt daaruit noodzakelijk dat men niet meer dan één hoofdverblijf kan hebben.

De meeste schrijvers zijn het met deze zienswijze eens, als Sassen, Nienhuis, van Hall, de Pinto, des Amorie van der Hoeven, Verduchène, Toullier, Demolombe.

Opzoomer daarentegen beweert, dat men meer dan één hoofdverblijf kan hebben, omdat de wet nergens het tegendeel bepaalt. Hij zegt: men zal het eerst dan mogen aannemen, als er twee plaatsen zijn, die beide *vaste* woonplaats mogen heeten en waarvan men niet kan bepalen welke het hoofdverblijf is. Ik geloof echter dat dan het oudste als het domicilie moet beschouwd worden, omdat men, zoolang men aan het oudere hoofdverblijf verbonden is gebleven, niet kan geacht worden, aan het nieuwe de voorkeur te hebben gegeven. Ook

volgt uit art. 74*b*, dat men slechts één hoofdverblijf hebben kan.

Van Hall meent dat rechtspersonen, als slechts door wetsduiding voor personen gehouden, geen eigenlijke woonplaats kunnen hebben; die meening is echter minder juist, als men nagaat, dat woonplaats een rechtsbegrip is.

Zedelijke lichamen of personen, die volgens art. 1691 B. W., evenals particuliere personen, burgerlijke handelingen kunnen aangaan, zijn ook ten aanzien hunner rechten en verplichtingen aan zekere woonplaats gebonden. Zedelijke lichamen hebben tot woonplaats de plaats waar het bestuur zitting houdt; dit mag men opmaken uit art. 4. 2^e W. v. B. R.; waar gezegd wordt, dat men de zedelijke lichamen òf ter woonplaats van het hoofd des bestuurs, òf ter plaatse waar het bestuur zitting of kantoor houdt, moct dagvaarden.

Art. 16 der wet van 30 Augustus 1861 [Stbl. n°. 72] op de nationale militie bepaalt de woonplaats voor de inschrijving voor de nationale militie ¹ aldus: van een ongehuwde, in de gemeente waar de vader, of is deze overleden, de moeder, of, zijn beiden overleden,

¹ (Ofschoon ik het niet ongepast reken aan deze bepaling te herinneren, vergeet ik niet, dat zij geen burgerrechtelijk domicilie vaststelt).

de voogd woont; van een gehuwde en van een weduwnaar in de gemeente waar hij woont; van hem, die geen vader, moeder of voogd heeft of door dezen is achtergelaten, of wiens voogd buiten 's lands gevestigd is, in de gemeente waar hij woont; van den buiten 's lands wonenden zoon van een Nederlander, die ter zake van 's lands dienst in een vreemd land woont, in de gemeente waar zijn vader of voogd het laatste in Nederland gewoond heeft.

Wanneer een huis op de scheiding staat van twee gemeenten of arrondissementen en men niet gemakkelijk kan uitmaken, in welke plaats de bewoner gehouden moet worden zijn woonplaats te hebben, laat men de beslissing te recht afhangen van den hoofdingang.

In onze wet bestaat geene bijzondere bepaling omtrent schippers; de gewone regelen gelden dus voor hen. Prof. Diephuis wil onderscheid maken tusschen schippers, die met hun gezin in hun schip wonen en geen ander verblijf hebben dus die daar hun hoofdverblijf hebben, en tusschen schippers, die tijdelijk hun schip bevaren en tijdelijk in een huis gaan wonen, als zij niet op reis zijn.

In 't laatste geval heeft de schipper zijn woonplaats buiten het schip; in den regel toch kan aan geene overbrenging van het hoofdverblijf in het schip worden gedacht. In het eerste geval, moet de woonplaats ver-

bonden worden, niet aan de plaats, waar hij met zijn schip ligt, maar aan het schip zelf, ondersteld dat hij daarop zijn hoofdverblijf heeft gevestigd. Het begrip van woonplaats is niet verbonden aan eene gemeente, maar aan een bepaald huis, en een schip, dat tot doorgaande inwoning dient, kan gelijk worden gesteld met zoodanig huis. Dat een schip gedurig van plaats verandert, heeft geene gedurige verandering van woonplaats ten gevolge, die blijft op het schip; het veroorzaakt slechts eene gedurige verandering van datgeen, waaromtrent de woonplaats beslist, de plaats waar de schipper moet gedagvaard worden, zijn bevoegden rechter, enz.; maar ook wat dit betreft, geeft op ieder bepaald tijdstip de ligging van het schip en dus de woonplaats de noodige aanwijzing.

Léon is het hiermede niet eens en zegt, dat de meerderjarige schipper, die het ouderlijke huis of zijne latere woonplaats heeft verlaten, om slechts zijn schip tot woning te hebben, hierdoor zijn oorspronkelijk of later domicilie niet heeft veranderd; met dit gevolg, dat het verblijf op een schip niets bewijst ten aanzien van het domicilie van den schipper met betrekking tot de competentie van den rechter. Zoo besliste ook de Arr. Rechtbank te Amsterdam, 9 *Maart* 1849 [*W.* 1031.]

De meening van Diephuis is, dunkt mij, hier de ware;

de schipper toch, die tijdelijk op zijn schip is, verandert hierdoor geenszins van domicilie; hij gaat op reis met het kennelijk voornemen om terug te keeren en heeft volstrekt zijn wil niet uitgedrukt om van domicilie te veranderen; de schipper, die daarentegen steeds verblijf houdt op zijn schip, heeft ook daar zijn domicilie.

II. De tweede onderscheiding van domicilie is die in een onvrijwillig, ontleend, afhankelijk, wettelijk of noodzakelijk domicilie.

Dit is een gevolg van de betrekking, waarin iemand tot eenen anderen persoon en diens woonplaats staat; von Savigny noemt het daarom "einen relativen Wohnsitz". Hiertoe behoort de woonplaats eener getrouwde vrouw. De wet bepaalt, dat die dezelfde zijn zal als die van haar man, zoodat zij zelfs dan die woonplaats door haar huwelijk krijgt, al is ze er ook nooit geweest en al wordt zij ook dadelijk na haar huwelijk door den dood verhinderd derwaarts over te gaan. Deze bepaling is een gevolg der nauwe betrekking tusschen echtgenooten en van de macht des mans, die de vrouw moet bijstaan bij hare handelingen, of die haar moet vertegenwoordigen.

De woonplaats van den man is dus ook die der vrouw, en behalve door scheiding van tafel en bed kan daarin geene verandering komen; ook al heeft de vrouw vrij-

willig afgescheiden van den man geleefd, blijft toch haar domicilie bij den man, ja al is zij, terwijl zij vrijwillig afgescheiden leefde, overleden, zoo valt hare nalatenschap toch altijd open, ter woonplaats van den man. Ook behoudt de vrouw het domicilie van haren man, als hij gedurende het geding tot echtscheiding zijne woonplaats naar elders overbrengt of als haar een huis is aangewezen, waarin zij haar verblijf zal houden, hangende dat geding, art. 267 B. W. Zie arrest *H. R.* 29 *Januari* 1846. Weekblad van het Recht n°. 697.

Minderjarigen volgen de woonplaats hunner ouders of voogden: zie art. 78 B. W. Zoo ook hebben zij, die voor hunne studiën of iets anders elders vertoeven, hun domicilie bij hunne ouders of voogden, en dus als die van woonplaats veranderen, verandert ook hun domicilie. Hierin verschilt onze wet van den C. N.; daar geldt die bepaling alleen voor den "mineur non émancipé"; bij ons brengt de handlichting daarin geene verandering, daar de minderjarige door handlichting alleen meerderjarig wordt ten opzichte van daden en handelingen uitdrukkelijk in de wet genoemd; terwijl hij voor het overige minderjarig blijft. Bij hen die *venia aetatis* of brieven van meerderjarigverklaring hebben gekregen is het anders. Eene uitzondering op het vorige maakt art. 484 B. W. derde lid. "Hij

kan ter zake der handelingen, waartoe hij krachtens de verkregene handlichting bevoegd was, hetzij eischende of verwerende in rechten optreden. Art. 78 geldt voor die handelingen niet.”

Als bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed de kinderen aan de moeder worden toevertrouwd en bij haar blijven, dan blijft toch de woonplaats der kinderen bij den vader, omdat de vader en de moeder de rechten behouden welke uit de ouderlijke macht voortspruiten: zie art. 285 B. W.

Heeft de minderjarige na den dood zijns vaders, als de moeder de voogdij niet uitoefent en er een ander voogd is benoemd, zijne woonplaats bij de moeder of bij den voogd?

De Pinto ¹ zegt hieromtrent, dat uit de woorden van art. 78 “minderjarigen volgen de woonplaats van hunne ouders of voogden” volgt, dat de minderjarige eerst dan, wanneer hij geheel geen ouders en dus ook geene moeder meer heeft, de woonplaats van zijnen voogd volgt. Hierin meen ik echter in gevoelen met hem te mogen verschillen. Art. 78 beschouwt de minderjarigen in tweeledigen staat, voor zooverre zij nl. staan, of onder de ouderlijke macht, zoolang beide ouders

¹ II § 51, 2 bl. 65, 5e uitgave.

leven, of onder voogdij, als de ouders of een hunner zijn overleden. Naar dien tweeledigen staat richt zich de woonplaats: dit blijkt uit de woorden: "minderjarigen volgen de woonplaats van hunne ouders *of* voogden." Onze wet spreekt duidelijker dan de fransche "le mineur non émancipé aura son domicile chez ses père et mère ou tuteur:" zie art. 108 C. N. De minderjarige heeft zijn domicilie bij den voogd in genoemd geval: dit blijkt ook uit de woorden van Nicolai: ¹ "le domicile — des mineurs — doit être établi chez la personne, qui est chargée par la loi d'exercer en leur nom les droits civils, à eux appartenant"; de moeder is in ons geval niet belast met de uitoefening dier rechten, maar wel de voogd.

F. A. G. van Limburg Stirum ² wil onderscheiden tusschen *domicilium facti* en *domicilium juris*. Het eerste is bij de moeder: 't beteekent het wonen in zeker huis; het laatste wijst de plaats aan, waar de wet voorschrijft dat icmands zaken moeten verricht worden, betrekkelijk zijne burgerlijke rechten; de minderjarige moet wonen bij de moeder; haar plicht is het ook te zorgen voor de opvoeding en het onderwijs van den minderjarige; de moeder, al is zij ook geen voogdes, heeft

¹ Voorduin II bl. 126.

² Dissertatie, Leiden 1842.

toch, als de vader dood is, de ouderlijke macht en moet dus voor de belangen der minderjarigen zorgen. Dit volgt uit art. 355 B. W.: De vader alleen oefent gedurende het huwelijk deze macht uit; indien de vader daartoe buiten de mogelijkheid is, wordt hij door de moeder vervangen"; ook uit art. 358 B. W.: "Wanneer de moeder de langst levende en niet hertrouwd is en de vastzetting van het kind verzoekt, zal de rechtbank, na verhoor van twee uit de naaste vaderlijke bloedverwanten, het verlof daartoe kunnen verleenen." Wat in art. 441 B. W. wordt gezegd, dat de voogd zorg zal dragen voor den persoon van den minderjarige, ziet volgens van Limburg Stirum op het geval dat beide ouders dood zijn; ook art. 358 ziet alleen op het geval dat de moeder geen voogdes is, omdat dit artikel staat in den titel over de vaderlijke macht; daaruit volgt, dat de moeder, die geen voogdes is, toch op den persoon en de opvoeding van haar kind moet toezien, en daarom hebben de minderjarigen het *domicilium facti* bij de moeder, ook al is ze geen voogdes. *Het domicilium juris* is bij den voogd, daar deze voor de burgerlijke belangen moet waken; hij moet de goederen beheeren, oordeelen of alleen of na den raad van anderen te hebben ingewonnen over het al of niet aanvaarden van erfenissen, het verkoopen van goederen, etc.

Mijne meening wordt bevestigd door het gezag van Demolombe, ¹ als hij zegt: "Notre code place le domicile du mineur chez son tuteur, parce que c'est celui-ci en effet qui le représente dans tous les actes de la vie civile et que ces motifs sont décisifs pour déterminer le lieu du domicile." Voor ons recht geldt volmaakt hetzelfde.

Een ongenoemde schrijver in het Rechtsgeleerd Bijblad, ² is het met de Pinto eens: hij zegt aldaar, dat verandering van woonplaats altijd moet worden bewezen, en dat er daarom eene zekere praesumptio juris bestaat, dat de minderjarige in het ouderlijke huis is blijven wonen.

Maar het komt er niet op aan, waar de minderjarige woont, voor zijn domicilie, daar de woonplaats van zijn vertegenwoordiger in deze alles afdoet.

Voorts zegt die schrijver: Volgens een arrest, Hof van Holland 27 Maart 1839, kan een familieraad, (thans de kantonrechter) *nadat* eene moeder van de voogdij harer kinderen vervallen is, het onmiddellijk toezicht van dezelve bepalen te zijn opgedragen aan den voogd. Is die uitspraak dus *niet* gedaan, dan kan zich de moeder nog steeds gerechtigd achten tot dat onmiddellijk toezicht. Terecht werd echter hier tegen in-

¹ Dl. I. 461.

² II, 400.

gebracht, (Rechtsgeleerd Bijblad *II* 453), dat toevóór-
zicht hetzelfde moet geacht worden te zijn als zede-
lijke opvoeding en niet de beteekenis heeft van uitoeffe-
ning van de rechten der minderjarigen.

Eindelijk haalt de ongenoemde schrijver voor zijne
beweering aan art. 56 der wet op de Nat. Mil., waarin
bepaald wordt, dat het domicilie van lotelingen voor
de militie geacht wordt te zijn, de woonplaats hunner
ouders, en, *bij overlijden van beiden*, die van den voogd.
Dit argument heeft echter geene waarde, omdat er
onderscheid is tusschen een staatsrechtelijk en een
burgerrechtelijk domicilie.

Het domicilie van den minderjarige is dus, als zijne
moeder geen voogdes is, dat van den voogd. Zoo ook
Nienhuis, van Hall, Léon, Durantou, Zachariae.

Uit de bepalingen van art. 78, in verband met art.
431 B. W. ("wanneer de voogdij opengevallen of door
de afwezigheid van den voogd verlaten is, zal de toe-
ziende voogd, op straffe van vergoeding van kosten,
schaden en interessen, de benoeming van een' nieuwen
voogd moeten bewerkstelligen en verplicht zijn, in-
middels alle zoodanige daden van voogdij te verrichten,
welke geen uitstel kunnen lijden"), blijkt, dat na het
overlijden van den voogd het wettelijk domicilie van
den minderjarige dat van den toezienenden voogd is,

die totdat er een nieuwe voogd is benoemd het tusschenbestuur uitoefent. Aldus luidde ook eene conclusie van den Officier van Justitie, behoorende bij eene beschikking der Arr. Rechtb. te Hoorn, 11 *Mei* 1859 (*W.* 2127.)

Als de moeder voogdes was, maar door een opgevolgd huwelijk, krachtens art. 405 B. W. de voogdij heeft verloren, blijft de wettelijke woonplaats van de minderjarigen daar, waar de moeder het laatst hare woonplaats had toen zij nog voogdes was, en moet dus de kantonrechter dier woonplaats in de voogdij voorzien.

Uit art. 78, in verband met art. 408 B. W., volgt, dat ook een meerderjarig natuurlijk kind, dat door zijn vader erkend is, de woonplaats van dien vader volgt, als deze meerderjarig en dus zijn voogd is; als de moeder het alleen erkend heeft, of bij minderjarigheid van den vader, volgt het die der moeder als ze voogdes is; als geen van beiden het erkend heeft, volgt het de woonplaats van den benoemden voogd, en als het in een gesticht is opgenomen, en dus volgens art. 421 B. W. de regenten van dat gesticht de voogden zijn, wordt de woonplaats van het kind hierdoor bepaald; bij gebreke van een en ander heeft het kind geene wettelijke woonplaats, en geldt art. 746 B. W.; de plaats des werkelijken verblijfs is alsdan de woonplaats.

Meerderjarige onder curatele gestelden volgen het

domicilie van hun curators. Zoo kan het dus gebeuren dat de man de woonplaats zijner vrouw volgt, als deze de ³curateele over hem uitoefent; staat de man onder curateele en is de vrouw geen curatrice, dan is beider woonplaats, de woonplaats van den curator; die der vrouw dus ook, al woont zij niet bij dezen in en ofschoon deze haar niet vertegenwoordigt, omdat zij geene andere woonplaats kan hebben, dan die van haren man. Zoo ook Duranton, Demolombe, van Hall.

Zoo moet ook de eisch tot echtscheiding tegen den onder curateele gestelden echtgenoot voor de Rechtbank der woonplaats van den curator worden ingesteld.

Sommigen willen ook het bepaalde in art. 79 onder het wettelijk domicilie brengen. Dat art. luidt aldus: "Meerderjarige dienstboden of werklieden hebben hunne woonplaats in het huis van diegenen, bij welke zij dienen of werken, indien zij bij dezelfde inwonen." Die meening is echter onjuist; eigenlijk is dit art. in ons Wetboek overtollig, (Zie Opzoomer. Het B. W., bl. 116) daar het eene eenvoudige toepassing is van art. 74 § 2: "bij gebreke van zoodanige woonplaats wordt de plaats des werkelijken verblijfs daarvoor gehouden." In het Fransche recht bestond dergelijke bepaling niet; van daar de behoefte aan art. 109 C. C.; welk artikel aldus luidt:

“Les majeurs qui servent ou travaillent habituellement chez autrui, auront le même domicile que la personne qu’ils servent, ou chez laquelle ils travaillent, lorsqu’ils demeureront avec elle dans la même maison.

In het Fransche recht is het een voorbeeld van een wettelijk domicilie, dat niet op de onzelfstandigheid in rechten is gegrond; bij ons is het echter de verblijfplaats, die het domicilie vervangt, er mede wordt gelijkgesteld, en eerst dan te pas komt, als er noch feitelijk, noch wettelijk domicilie bestaat.

Het woord “habituellement” van art. 109 C.C. behoort niet bij de woorden “qu’ils servent ou chez laquelle ils travaillent”, maar bij de woorden “qui servent ou travaillent chez autrui”. Men behoeft dus niet voortdurend te dienen of te werken bij wien men domicilie zal krijgen, maar men moet regelmatig bij een ander persoon gewoon zijn te werken of te dienen. Zooals Opzoomer zegt, bl. 117, hun beroep, hun levensbestemming moet het medebrengen. Zulke meerderjarigen hebben nergens een waar domicilie; de wet moet hen dus helpen en hun een domicilie geven; zij geeft er hun een uitsluitend op het *factum* gegrond, zonder dat er de *animus* bij in aanmerking komt; de wet maakt de plaats van hun werkelijk verblijf tot hun domicilie.

In ons art. 79 vinden wij het woord "*habituellement*" niet terug.

Een werkman dus, die slechts tijdelijk gaat wonen in het huis van een ander, om daar zeker werk te verrichten, verkrijgt gedurende dien tijd aldaar zijne woonplaats. Ook heeft de werkman niet *dezelfde woonplaats als de persoon bij wien hij werkt*, zooals in het aangehaalde artikel 109 C. N. staat, maar hij heeft zijne woonplaats *in het huis van dengene, bij wien hij werkt*, of liever *waarin* hij werkt. De reden hiervan is dat fabrikanten dikwijls ver af wonen van hunne werkplaatsen.

De bepaling van art. 79 B. W. geldt niet voor getrouwde vrouwen, die dienstboden zijn, daar die dezelfde woonplaats als hun man hebben, volgens art. 78. Ook hebben meerderjarige dienstboden, die onder curatele gesteld zijn, hun domicilie bij hun curator en niet in het huis, waar zij dienen.

Delvincourt, bl. 42, voegt daarom, sprekende van de wettelijke woonplaats van eenen meerderjarigen dienstbode, er terecht bij: "*s'il est capable d'avoir un domicile particulier.*"

Art. 80. B. W. leert ons dat het sterfhuis van eenen overledene geacht wordt daar te zijn, alwaar de overledene zijne woonplaats gehad heeft. Die plaats dus beslist

ten aanzien van de plaats, waar eene erfenis openvalt, en van de vraag welke de bevoegde rechter is, om kennis te nemen van rechtsvorderingen, daartoe betrekkelijk.

De bepaling van art. 80 geldt slechts voor dit rijk en werkt niet buiten het grondgebied van den staat. Voor vreemdelingen, die met Nederlanders gelijk zijn gesteld, of die eene woonplaats hier te lande hebben, geldt deze als sterfhuis; voor vreemdelingen, die hier overlijden en geen woonplaats in dit land hebben, wijst niet, volgens onze wet, hunne woonplaats in den vreemde het sterfhuis aan; maar hier moet voor de belanghebbers in het koninkrijk de plaats des werkelijken verblijfs gelden, en dus de plaats van overlijden voor de woonplaats worden gehouden. ¹

Van Hall ² is het hiermede niet eens; hij zegt dat er geen reden bestaat, om bij de algemeenheid van het begrip van woonplaats, toegekend aan Nederlanders en vreemdelingen, de bepaling van art. 80 op vreemdelingen, die elders hunne woonplaats hebben en in Nederland overlijden, niet toe te passen. De erkenning echter van een buitenlandsch sterfhuis voor eenen vreemdeling, hier te lande overleden, heeft hare zwaarigheid; te recht merkte dit reeds de Bordes op, bij de beraadslaging. ³

¹ Voorduin II blz. 129 no. V--VII. ² blz. 176. ³ Voorduin II 129.

III. Eindelijk zijn wij genaderd tot de derde soort van woonplaats, nl. het gekozen domicilie. De keuze van domicilie was vreemd aan het Romeinsche en Duitsche recht en schijnt geheel in Frankrijk te huis te behooren.

Men vindt er reeds sporen van in art. 23 eener ordonnantie van Villers-Cotterets, van 1539; het doel van het voorschrift is om de beteekening van gerechtelijke akten gemakkelijker te maken en de processen te vereenvoudigen. Ook is er een edict van 1580, volgens hetwelk de bewoners van kasteelen en afgelegen huizen een domicilie in de meest nabij gelegene stad moesten kiezen, opdat daar hun de exploiten zouden kunnen beteekend worden. Eindelijk werden in de ordonnantie van 1667, die van 1539 en 1580 gehandhaafd. Het gekozen domicilie is in de hedendaagsche fransche wetgeving opgenomen eerst in het hypothecaire stelsel, door de wet van 11 Brumaire van het jaar 7 en daarna in den Code civil. Zoo ook in ons recht.

Het gekozen domicilie vinden wij in artt. 81 en 82 B. W. behandeld. Wanneer iemand uit vrijen wil bij overeenkomst, of uit noodzakelijkheid ter voldoening aan het voorschrift der wet, eene plaats voor zijne woonplaatst kiest, heet dat fictieve of gekozen woonplaats. Zij strekt zich alleen uit tot de bepaalde zaak, waarvoor men haar kiest; en alleen met betrekking tot die zaak wordt ze als de werkelijke woonplaats beschouwd.

Het verschil tusschen natuurlijke en wettelijke woonplaats en gekozen domicilie, ligt voor de hand: de werkelijke en wettelijke zijn door een op zich zelf staand feit aangewezen en bestaan dus van zelf; zij zijn iemands woonplaats, met al de gevolgen, die de wet daaraan verbindt; de fictieve of gekozene woonplaats daarentegen is het alleen ten gevolge der gedane keuze en alleen betrekkelijk de bepaalde zaak, waarvoor zij gekozen is; hare gevolgen zijn beperkt tot die, welke op die zaak betrekking hebben.

Wij zagen reeds dat de aanleiding tot het kiezen van woonplaats deze schijnt geweest te zijn, dat een deurwaarder die heeren, op kasteelen of buitenhuizen verblijf houdende, moest dagvaarden, daartoe soms groote reizen maken moest, en er alzo lang en tijd verliep eer de exploitanten beteekend waren. Toen werd er eene ordonnantie uitgevaardigd, waarbij werd voorgeschreven, dat

bewoners van dergelijke kasteelen of buitenhuizen domicilie moesten kiezen in de naastbij gelegen stad; aan die gekozen woonplaats konden dan dagvaardingen en exploiten wettig beteekend worden.

Zoodoende werd dus veel moeite uitgespaard en konden de zaken spoediger behandeld worden.

Het begrip van gekozen domicilie is aan een bepaald huis verknocht; op tweëerlei wijze kan de aanwijzing van zoodanig huis geschieden, naar mate men of een huis met gemeente, wijk en nummer aanwijst, of wel het huis of kantoor van eenen ambtenaar, koopman of ander met naam of betrekking aangeduid persoon.

Men heeft twee soorten van gekozen domicilie: dat hetwelk bepaald wordt door overeenkomst en dat hetwelk bij de wet wordt voorgeschreven; zooals dit o. a. geschiedt in art. 1231 B. W., hetwelk den hypothecairen schuldeischer het kiezen van domicilie, bij de inschrijving der hypotheek, voorschrijft; verder bij dagvaardingen, art. 5 sub. 1 W. v. B. R.; bij onderscheidene exploiten van en betrekkelijk tot het gerechtelijk ten uitvoer leggen van vonnissen en authentieke acten: artt. 439 *d.*, 457 *b.*, 475 *a.*, W. v. B. R.; ook in de artt. 122 *b.*, 133 *b.*, 135 *b.*, 286 *a.*, 406 4^e, 606 3^e; bij de acte van stuiting eens huwelijks: art. 801 *c.*, 847 *c* W. v. B. R.

Het voordeel, dat het kiezen van domicilie oplevert, ligt hierin, dat eene *bepaalde plaats* als zoodanig wordt aangewezen, die niet dan volgens art. 82 mag worden veranderd; de eigenlijke woonplaats toch kan men naar willekeur veranderen; ook is een voordeel er van dat hij, die eene woonplaats kiest, aan de gekozene woonplaats gerekend wordt te zijn, waar ook zijne eigene woonplaats zijn mag; aan de gekozene woonplaats kunnen hem dus beteekeningen worden gedaan, en ook daar kan men hem dagvaarden voor den rechter dier plaats; de verplichting om de partij, met welke men gehandeld heeft, te dagvaarden of haar eenig ander exploit te doen aan hare werkelijke woonplaats, en die om voor den rechter dier woonplaats met haar te procederen is moeielijk en lastig voor de partij, welke haar recht tegen de andere vervolgen wil, als deze laatste op verwijderden afstand woont.

Onze wet heeft niet zooals de C. N. het recht tot het kiezen van woonplaats ondersteld, maar uitdrukkelijk toegelikt; ieder die eene zelfstandige werkelijke woonplaats kan hebben, en ook de getrouwde vrouw met de toestemming van haren man, kan domicilie kiezen. Men moet hierbij denken aan eene plaats voor bewoning geschikt, aan eene bepaalde woning. Men kan, zooals wij zagen, of een bepaald huis of een bepaald persoon aanwijzen;

het onderscheid ligt hierin: kiest men een bepaald huis, dan blijft het eenmaal gekozen domicilie daar, wie het ook mogt bewonen de keuze is dus meer bepaald; kiest men daarentegen domicilie, bij een bepaald persoon, dan is die keuze niet zoo bepaald, daar het domicilie verandert als die persoon een ander huis gaat bewonen, ja, zelfs geheel vervalt als die persoon komt te sterven.

Men kan ook zijne werkelijke woonplaats tot woonplaats kiezen, zoodat, al verlaat men die woonplaats, men haar dan toch behoudt als gekozen domicilie.

In art. 81^a staat "eene andere" en daarom zou men het tegendeel kunnen beweezen, maar de ratio legis verzet zich tegen deze opvatting: de wetgever heeft het belang der partijen, op het oog gehad, waarmede zulk eene uitlegging in strijd zou kunnen zijn; bovendien zou de vrijheid der ingezetenen om overeenkomsten aan te gaan naar hun vrijen wil, er door worden tegen gewerkt.

Zoo legde ook het Fransche Hof van Cassatie art. 111 C. N. uit, bij arrest van 24 Januari 1816, waarin we lezen: "Que si cet article énonce que l'élection de domicile sera faite dans un autre lieu que celui du domicile réel, cette locution est démonstrative et nullement limitative; qu'en effet il n'est aucune raison plau-

sible de restreindre l'exercice de ce droit, établi indistinctement dans l'intérêt des parties pour rendre plus facile l'exécution des actes qu'elles contractent."

Zoo ook Merlin, Zachariae, Sassen en v. d. Voort.

Ook kan men, hoewel we zagen dat men slechts één hoofdverblijf kan hebben, meerdere gekozen woonplaatsen hebben: Demolombe¹; ook van Hall denkt zoo².

Men behoeft niet altijd uitdrukkelijk woonplaats te kiezen, maar kan die, ook zonder dat hebben als het gevolg eener handeling; hiervan levert art. 135 W. v. B. R. een voorbeeld op, volgens hetwelk de verweerder geacht wordt domicilie gekozen te hebben bij den door hem gestelden procureur. In den regel echter moet de keus uitdrukkelijk geschieden; wijst men eene plaats aan waar eene betaling moet geschieden, dan volgt daaruit niet, dat ook daar de gekozen woonplaats van den crediteur is.

Hoe geschiedt nu de keuze? Art. 81 geeft ons op deze vraag het antwoord: nl. *bij eene akte* en voor eene *bepaalde zaak*. Zoo stelt b. v. het betaalbaar stellen van een orderbiljet op eene andere plaats dan de woonplaats van den ondertekenaar niet daar de keuze van woonplaats; het orderbiljet moet in duidelijke bewoordingen, wil er kwestie zijn van keuze van domicilie, uitdruk-

¹ I. n. 371.

² bl. 183.

ken, dat de afgever ter zake daarvan domicilie stelt of woonplaats kiest op eene andere plaats. Door het eenvoudig betaalbaar stellen op eene andere plaats is er dus geen domicilie gekozen, daar toch de verklaring, dat men zich justiciabel stelt voor eenen ratione personae vreemden rechter, zich veel verder uitstrekt dan de verklaring, dat men aanneemt eene zekere som te zullen betalen op eene aangeduide plaats. Wanneer het een orderbriefje in zake van koophandel is, kan: zie art. 314 W. v. B. R.: de dagvaarding geschieden voor den rechter, binnen wiens rechtsgebied de betaling had moeten geschieden, dus voor den rechter van de plaats waar het orderbriefje gedomicilieerd is, zoodat de uitgever daar wel justiciabel is, maar de dagvaarding moet geschieden aan zijn gewoon domicilie, dewijl hier geen keuze van domicilie geschied is.

Men kan woonplaats kiezen bij dezelfde acte, die ook de zaak waarvoor men domicilie wil kiezen, vaststelt; men kan het eveneens doen bij eene afzonderlijke acte.

De heer Nicolai¹ zeide: "La loi n'exige pas, que cet objet soit compris dans le même acte; il peut être la matière d'un acte ou d'un contrat séparé;" het eerste is echter, als zijnde het meest doelmatig, ook het meest gebruikelijk. Art. 141 C. N. onderstelt alleen het kie-

¹ Voorduin op art. 81 sub IV (II. bl. 130).

zen van domicilie bij dezelfde acte: "Lorsqu' un acte contiendra, de la part des parties ou de l'une d'elles, élection de domicile pour l'exécution de ce même acte dans un autre lieu que celui du domicile réel, les significations, demandes et poursuites, relatives à cet acte, pourront être faites au domicile convenu, et devant le juge de ce domicile." Ook blijkt dit uit de woorden van den staatsraad Emmery: "On exige que l'élection de domicile soit faite dans l'acte même auquel elle se réfère."

Echter kan volgens anderen weêr eene keuze bij afzonderlijke acte plaats hebben. Zoo zegt Demolombe ¹: "C'est là une convention comme une autre; une convention très-licite, que les parties sont libres de faire quand elles le jugent à propos, et qu'elles peuvent par conséquent ajouter, après coup, à une convention antérieure."

Er moet dus eene acte bestaan, waarbij men domicilie kiest; de plaats daarin aangeduid geldt als domicilie voor hem, die haar heeft gekozen met betrekking tot eene bepaalde zaak; de keus kan zijn, zooals we lezen in art. 81^b, *algemeen*, en zich dan zelfs uitstrekken tot de executie, of *beperkt* in dier voege als de partijen of eene van haar zal goedvinden; hiervan zal uit de acte moeten blijken, 't zij door eene uitdruk-

¹ I. n°. 373.

kelijke bepaling, 't zij door dat men het uit de bedoeling der woorden kan opmaken. Blijkt van eene beperking niets in de acte, dan geldt de keuze voor algemeen, altijd nl. voor zooverre de bepaalde zaak betreft, waarvoor domicilie werd gekozen; men mag toch niet *onbepaald voor alle gevallen* domicilie kiezen, maar alleen voor eene bepaalde zaak, "un objet déterminé".

In het laatste gedeelte van art. 81^b, zien wij bepaald: "in deze gevallen kunnen de exploiten, dagvaardingen en vervolgingen, bij de akte uitgedrukt of bedoeld, geschieden aan de gekozen woonplaats en voor den rechter dier woonplaats."

De juridische gevolgen dus van het kiezen van domicilie zijn, dat alle beteekeningen aan dat domicilie gedaan wettig zijn en dat de kiezer van domicilie geen onwetendheid kan voorwenden, waarom hij niet voor den rechter is verschenen, en dat de rechter dier plaats competent wordt om kennis te nemen van de processen tusschen de contracteerende partijen.

Sommigen zien hierin prorogatie van rechtsmacht; zoo zegt o. a. Sassen, dat deze prorogatie van rechtsmacht strijdt met art. 14 der "Wet houdende algemeene bepalingen voor de wetgeving van het koninkrijk", dat voorschrijft dat door geen handelingen of overeenkomsten aan de wetten, die op de publieke orde of goede

zeden betrekking hebben, hare kracht kan ontnomen worden. "Nu," zegt Sassen, "behoort niets meer tot de publieke orde dan de jurisdictie, en echter kan men haar bij bijzondere overeenkomsten, door het verkiezen van domicilie veranderen."

Dit beweren van Sassen is echter te algemeen; men moet onderscheid maken tusschen de jurisdictie, den rechter opgedragen *ratione materiae* en die *ratione personae*; de voorschriften omtrent de jurisdictie *ratione materiae*, die te vinden zijn in de wet op de Rechterlijke Organisatie, behooren zeer zeker tot de publieke orde, waaruit volgt dat de rechter voor wien een geschil gebracht wordt, dat zijne competentie te buiten gaat, incompetent is en geen kennis van de zaak kan nemen. De voorschriften omtrent de jurisdictie *ratione personae* zijn echter gemaakt in het privaats of bijzonder belang der partijen. Een ieder kan afstand doen van de rechten, hem in zijn eigen belang toegekend, en dus kunnen de contracteerende partijen een domicilie kiezen afgescheiden van hare werkelijke woonplaats en aan een incompetenten rechter wettig rechtspraak opdragen.

Met de meening van Diephuis kan ik mij echter beter vereenigen. Er bestaat hier geene prorogatie van rechtsmacht; de rechtsmacht van den rechter wordt door de keuze van domicilie niet buiten hare natuurlijke grenzen

uitgebreid en hij daardoor niet bevoegd gemaakt om van zaken kennis te nemen, buiten zijne bevoegdheid gelegen; hij heeft juist te oordeelen over zaken, die volgens de gekozene woonplaats tot zijne natuurlijke bevoegdheid behooren, omdat dit het geval zou zijn, als hij, die nu woonplaats gekozen heeft, daar werkelijk woonplaats had.

Ook de Grondwet erkent dit recht stilzwijgend; dit is af te leiden uit art. 150: "Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken, van den rechter, dien de wet hem toekent"; a contrario dus wel, met den wil der partijen; zoo ook uitdrukkelijk art. 43, 55 R. O.

Nienhuis, Demolombe en Zachariae beweerden echter, evenals Sassen, dat er prorogatie van rechtsmacht plaats heeft.

De betrekking tusschen hem, die domicilie gekozen heeft en hem, bij wien domicilie is gekozen, *kan* lastgeving zijn; de eerste geeft den tweeden den last om voor hem en in zijnen naam, de dagvaardingen, be-teekeningen en andere exploiten, tot de bepaalde zaak, voor welke domicilie gekozen is, aan te nemen en op te zenden. 't Kan echter ook zijn, dat iemand domicilie kiest bij zeker persoon, terwijl hij dezen daarvan niet in kennis stelt; dan kunnen de exploiten, dagvaardingen etc. toch aan de gekozene woonplaats wettig geschieden; immers moet een exploit, wil het geldig

zijn, gedaan worden aan de woonplaats van den betrokkene, en door woonplaats te kiezen, verklaart deze eene andere plaats tot zijne woonplaats; lijdt de persoon, die woonplaats gekozen heeft nadeel hierdoor, dan heeft hij dit aan zich zelf te wijten.

De lastgeving, waarvan we zoo even spraken, is volstrekt geen gevolg van het kiezen van woonplaats; neen, deze handeling staat geheel op zich zelf en geschiedt, zonder in het minste verband te staan met de acte.

Zoo ook zegt Diephuis: De keuze geschiedt bij eene akte, veelal als eene met een derde gesloten overeenkomst, althans tegenover en ten behoeve van de zoodanigen, voor wie de gekozene als woonplaats gelden zal van hem, die haar gekozen heeft. Deze kan daarvan kennis geven aan hem, wiens woning hij heeft gekozen; hij kan dezen handelingen opdragen, die deze uitdrukkelijk of stilzwijgend op zich neemt, en zoo kan er dan eene lastgeving bestaan; maar deze staat dan nevens en in betrekking met de gedane keuze; zij kan niet tot haar wezen gebracht of geacht worden in haar begrepen te zijn, omdat die keuze zelve geheel omgaat buiten dengene, bij wien woonplaats gekozen wordt, en hare werking voor derden ook van hem geheel onafhankelijk is.

Van Hall ¹ en Nienhuis ² doen echter de lastgeving voorkomen, als een gevolg van het kiezen van domicilie; maar wij bedoelen met keuze van woonplaats de handeling, waarbij hij, bij wien woonplaats wordt gekozen, zich jegens hem, die woonplaats kiest, verbindt om acten etc. in ontvangst te nemen en hem daarvan in kennis te stellen; zij bedoelen niet daarmede het contract der partijen, zooals wij.

De verkiezing van domicilie beschouwende met betrekking tot de partijen zelve, die die acte hebben aangegaan, moeten wij eene overeenkomst aannemen.

De persoon, bij wien domicilie is gekozen, is dus verplicht, als hij den last aangenomen heeft, dien te volvoeren en hij moet dus de exploiten, aan het gekozen domicilie gedaan, bezorgen aan hem, die domicilie heeft gekozen; hij, die domicilie heeft gekozen, kan den gegeven last herroepen, en hij, bij wien dat gekozen is, kan dien opzeggen; zoo houdt die ook op bij overlijden van eene der beide partijen: zie art. 1850 B. W.: doch het gekozen domicilie blijft; al deze bepalingen hebben rechtstreeks niets te maken, met het kiezen van domicilie.

Tusschen den persoon die domicilie gekozen heeft en

¹ bl. 187. ² Acad. Voorl. bl. 290.

hem, in wiens belang dat is geschied, bestaat echter eene overeenkomst, die tusschen de partijen als wet geldt en niet kan herroepen worden dan met wederzijdsche toestemming; echter kan de partij, die domicilie gekozen heeft, zonder toestemming der wederpartij een ander domicilie kiezen, mits in dezelfde gemeente gelegen en mits die verandering aan de wederpartij wordt beteekend, zooals wij straks zien zullen.

Derden, die geene partijen bij de overeenkomst zijn geweest, kunnen geen recht ontleenen uit de verkiezing van domicilie; evenmin kan zij aan derden worden tegenworpen.

Daar verkiezing van domicilie overeenkomst is tusschen hem die woonplaats gekozen heeft en hem in wiens belang hij dat gedaan heeft, moet men, om over de uitgestrektheid der daaruit voortvloeiende rechten of verplichtingen te oordeelen, hoofdzakelijk letten op de bedoeling der partijen, doch behoudens de bepalingen der wet, omtrent de gevolgen der verkiezing van domicilie, in art. 81b.

Die gevolgen hangen hiervan af, of men *algemeen* domicilie kiest, d. i. zonder iets er bij te bepalen, of *beperkt*, d. i. tot enkele handelingen, als dagvaardingen, beteekeningen, enz. In het eerste geval strekt zich de keuze zelfs tot de executie uit; niet alleen de dagvaar-

dingen dus en alle andere exploiten, die een eindvonnis voorafgaan, kunnen aan het gekozen domicilie gedaan worden, maar ook die acten en exploiten, die dienen om acten of vonnissen, in executoiren vorm uitgegeven, gerechtelijk ten uitvoer te leggen.

Volgens het Ontwerp van 1821 en de daarop gevolgde wet van 14 Juni 1822, later het Wetboek van 1830, in art. 82, strekt zich het rechtsgevolg van de verkiezing van domicilie uit tot de beteekening van het eindvonnis. Daarop slaan de woorden van Nicolaï: ¹ “Les effets de cette élection de domicile ne peuvent s’ étendre au-delà de la signification du jugement définitif; si la partie veut en poursuivre l’exécution par des saisies, soit mobilières, soit immobilières, les commandemens et les autres notifications, prescrites par les lois de la procédure, devront être signifiés à *la personne* ou au domicile *réel*.”

In 1832 werden weggelaten de woorden “tot het eindvonnis ingesloten” en in het artikel bijgevoegd: “die keuze kan zijn *algemeen* en strekt zich *dan* zelfs uit *tot de executie*.” Er is dus bij de herziening eene groo-tere uitbreiding gegeven aan de gevolgen van domicilie-verkiezing.

¹ Voorduin II bl. 130.

Is de keuze beperkt tot enkele bepaalde handelingen, dan kan ook alleen voor die uitgedrukte handelingen het gekozen domicilie de werkelijke woonplaats vervangen.

Men wordt voor hetgeen aan de gekozen woonplaats geschieden kan geacht daar thuis te behooren; zoo kan dan ook aan de gekozen woonplaats van het daar aan hem, die er domicilie gekozen heeft, gedaan exploit, als de deurwaarder hem daar niet spreekt, aan een der huisgenooten afschrift worden gelaten; vindt de deurwaarder daar niemand, dan moet hij handelen volgens art. 2 W. v. B. R.

De betaling, die volgens art. 1429 B. W. aan iemands woonplaats moet geschieden, zal evenzeer aan de gekozen woonplaats kunnen gedaan worden, en hare aanneming zal daar niet met recht kunnen geweigerd worden; dit volgt ook uit art. 1441, 6°, dat bepaalt, dat een aanbod van gereede betaling kan geschieden zoowel aan de werkelijke als aan de gekozen woonplaats. Dit geldt echter alleen voor het geval, dat de schuldeischer den persoon, bij wien hij domicilie gekozen heeft, gemachtigd heeft om voor hem betaling te ontvangen; hij is dit niet door de keuze van domicilie alleen; zoo hij niet gemachtigd is, zal de schuldenaar niet geldig aan hem betalen.

Zoo is het ook met een aanbod van gereede betaling; zonder de machtiging kan dat aanbod geene kracht hebben, tenzij het geschiedt ter gekozenen woonplaats aan den schuldeischer zelven; heeft hij echter den persoon, bij wien hij domicilie heeft gekozen, gemachtigd, dan is dat aanbod van kracht en kan door eene consignatie worden gevolgd.

De gekozenen woonplaats staat naast de werkelijke; de werkelijke blijft, en niet alleen in het algemeen, maar zelfs ook met betrekking tot de bepaalde zaak, waarvoor domicilie is gekozen.

Art. 81*b* zegt dan ook, dat de dagvaardingen door en voor den rechter dier gekozenen woonplaats *kunnen* geschieden, en volgens art. 126, 16^e lid W. v. B. R. zal de verweerder, die domicilie heeft gekozen, voor den rechter der gekozenen of voor dien der werkelijke woonplaats worden gedagvaard, ter keuze van den aanlegger. Sommigen beweerden, dat dit alleen geldt als het domicilie is gekozen in het belang der tegenpartij, en niet als zij geschied is in het belang van hem, die de keuze deed, en dat in dat geval de tegenpartij zich moet houden aan de gekozenen woonplaats: zoo o. a. Delvincourt, Durantou, Demolombe; maar dit is niet volgens de wet, daar die het facultatief heeft gesteld. Zoo oordeelt ook Opzoomer, die het echter "ongerijmd en hoogst

onrechtvaardig noemt." Hij zegt ¹: "dat er voor hem, in wiens belang het domicilie gekozen is, geen plicht bestaat om er zich aan te binden, dat hij zijn voorrecht ongebruikt kan laten, niets is redelijker, dan dit; maar wat als het domicilie gekozen is, ook of zelfs uitsluitend in het belang zijner tegenpartij? Zal hij ook dan nog geheel naar willekeur zich kunnen bedienen òf van de gekozene òf van de werkelijke woonplaats? Zal hij het zelfs dan mogen doen, als de partijen, vooruit hierop bedacht, uitdrukkelijk zijn overeengekomen, dat men zich alleen aan de gekozene woonplaats zal moeten houden?"

Het is zeker zeer hard, al die vragen toestemmend te beantwoorden, maar de volstrekte algemeenheid der wet, dwingt toch den uitlegger zulk een antwoord af."

De keuze van woonplaats is een daad van hem, die eene andere woonplaats aanneemt, en is dus wel voor hem, maar niet voor anderen verbindend; zij kan dat worden door eene overeenkomst; zulk eene overeenkomst kan niet worden gewraakt en zal dus geldig bestaan en eene verbintenis scheppen; tot uitvoering hiervan is dan noodig eene clausula poenalis: zie art. 1340 B. W.

Over de vraag, of de termijn van dagvaarding naar de gekozene of naar de werkelijke woonplaats moet

¹ Het Burgerlijk Wetboek verklaard I. 100.

beoordeeld worden, bestaat veel verschil van gevoelen. Sommigen zeggen, dat hij beoordeeld moet worden naar de gekozen woonplaats: zoo o. a. van Hall; ook zijn er in dien zin rechterlijke uitspraken, b. v. eene uitspraak van de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam, van 13 Maart 1867; zij zeggen, dat de persoon geacht wordt thuis te zijn, voor de zaak waarvoor domicilie wordt gekozen, op de gekozen woonplaats, onverschillig waar men zijn werkelijk verblijf houdt; dat dus de termijn van dagvaarding naar die plaats moet bepaald worden.

Ik houd het er echter voor, dat de termijn naar de werkelijke en niet naar de gekozen woonplaats moet worden beoordeeld; art. 81 spreekt alleen van het doen van exploiten en zwijgt over den termijn van dagvaarding; men mag dit er dus niet uit afleiden. Art. 7 W. v. B. R. maakt den termijn afhankelijk van de plaats, waar iemand woont, woonachtig is of zijn verblijf houdt, zooals Diephuis zegt, en wijst [daarom meer op het feit der inwoning dan op het juridische begrip van woonplaats; als de gedaagde in eene andere provincie woont dan de rechter, zal art. 8b W. v. B. R. toepasselijk zijn, ook als er woonplaats is gekozen; de dagvaarding kan dan wel daar, maar moet op een termijn plaats hebben, die door de plaats der inwoning wordt bepaald. Hiervan is echter af-

geweken in art. 11 W. v. B. R. voor hem, die buiten het land woont en hier in het land woonplaats heeft gekozen, maar deze bepaling mag niet willekeurig worden uitgebreid; deze bepaling duidt veeleer aan, dat het daar vastgestelde naar de bedoeling van den wetgever, niet als een natuurlijk gevolg der gekozene woonplaats beschouwd moet worden.

Gewoonlijk is het kiezen van domicilie alleen eene aanwijzing, waar de exploiten moeten gedaan worden; de afstandstermijn van de werkelijke woonplaats moet dan tot regel worden aangenomen. Aldus besliste ook de Arrondissements Rechtbank te Groningen, 26 April 1846, en het voormalige Hoog Gerechtshof te 's Hage, 22 December 1826.

Ook in het Fransche recht bestond er verschil van gevoelen over dit punt. Demolombe wil onderscheid maken tusschen de gekozen woonplaats, die uit de wet en tusschen die, welke uit overeenkomst voortvloeit. Bij de eerste meent hij, dat men niet op de gekozene woonplaats, maar uitsluitend op de werkelijke moet letten; anders echter bij de laatste, waar alles moet afhangen van den vrijen wil der partijen.

Het kiezen van domicilie bij eene overeenkomst, zoolwel voor de uitvoering als de gevolgen der verbintenis, maakt den rechter van dat domicilie bevoegd om

kennis te nemen van de vordering tot ontbinding wegens wanpraestatie met vergoeding van schade; omdat hij die voor de uitvoering en de gevolgen eener verbintenis domicilie kiest, daardoor noodzakelijk te kennen geeft, dat hij voor die bepaalde zaak wil geacht worden woonachtig te zijn aan dat gekozen domicilie; hij zal dus tot rechter kunnen hebben den rechter der plaats, waar hij ten aanzien der verbintenis, domicilie heeft gekozen; daar wordt hij geacht woonachtig te zijn.

Eindelijk komen wij tot de zeer belangrijke kwestie, of, daar in het algemeen, zoowel de rechten als de verplichtingen van eenen erflater op zijne erfgenamen overgaan, daaruit volgt, dat een gekozen domicilie ook verbindend is voor de erfgenamen van hem, die dat domicilie gekozen heeft?

Bij het algemeene domicilie bestaat hieromtrent geen verschil; dat houdt op door den dood, maar bij het gekozen domicilie bestaat er strijd.

Ik meen mij te moeten aansluiten bij de opinie van hen, die beweren dat de gekozen woonplaats ook geldt ten opzichte der erfgenamen.

Men kan niet zeggen, dat, omdat men door den dood ophoudt eene eigenlijke woonplaats te hebben, men geene fictieve woonplaats kan hebben na zijnen dood; hierbij is toch geen sprake van eene voortdurende woon-

plaats van den overledene, maar van eene woonplaats, die als zoodanig voor de erfgenamen geldt, omdat zij door den erfflater was aangenomen. De werkelijke woonplaats, die door het hoofdverblijf wordt bepaald, is iets persoonlijks, dat niet op de erfgenamen overgaat; maar dit geldt niet van de gekozene, die geheel onafhankelijk is van het hoofdverblijf. De gekozene woonplaats is aangenomen voor eene bepaalde zaak; de voortdurende dier woonplaats is dus ook veel meer aan die zaak, dan aan den persoon verbonden; men wordt gerekend die voor zoolang te hebben aangenomen, als de zaak niet is afgedaan. Dit wordt door onze wet bevestigd in art. 1238 B. W.: "De rechtsvorderingen tegen de schuldeischers, waartoe de inschrijvingen (der hypotheek) aanleiding kunnen geven, moeten aangelegd worden voor de bevoegde rechtbank, door middel van dagvaardingen gedaan aan hunnen persoon of aan de laatste woonplaats, die blijkens het register gekozen is; en zulks niettegenstaande het overlijden, hetzij van de schuldeischers, hetzij van degenen, bij wien zij domicilië hebben gekozen."

Zoo ook art. 654 W. v. B. R., dat bepaalt, dat de gevolgen van een compromis of van een beding, waardoor partijen zich verbonden om geschillen, die later mochten ontstaan, aan de uitspraak van scheidsmannen te onderwer-

pen, niet ophouden door den dood van eene dier partijen.

De gekozen woonplaats kan, zoolang de zaak, waartoe zij betrekking heeft niet is afgedaan, ook niet worden opgeheven.

Toullier, Duranton, Delvincourt, Demolombe, Carré, Opzoomer, Verduchène, Diephuis, Nicnhuis, van der Ploeg, Aubry en Rau, deze allen zijn deze meening toegedaan.

Het doel der keuze, het aannemen eener bepaalde woonplaats, maakt deze meening aannemelijk.

Zoo zegt Toullier I p. 195: "Le droit d'invoquer et la nécessité de subir l'élection se transmettent aux héritiers ou ayants cause des parties contractantes."

Bovendien: stel dat het gekozen domicilie eens niet overging op de erfgenamen, maar na het overlijden van den persoon, die het gekozen had, ophield te bestaan, en dat de erfgenamen op verschillende plaatsen verspreid wonen; dan zouden de beteekeningen, die op de zaak betrekking hadden, moeten gedaan worden aan de verschillende woonplaatsen van die erfgenamen. Nu zouden de erfgenamen wel eene woonplaats, b. v. dezelfde, als die de erflater gekozen had, als domicilie kunnen kiezen, doch dat zou hun een last veroorzaken, die ze niet behoeven te dragen, daar de aard der gekozen woonplaats medebrengt, dat ze blijft bestaan, ook na den dood van hem, die haar heeft gekozen.

Zoo zegt ook Diephuis: “zoodanige keuze verbindt niet alleen dogenen, die dezelve gedaan hebben, maar ook derzelver erfgenamen en rechtverkrijgenden; omdat zij, eenmaal, hetzij in de oorspronkelijke akte zelve, hetzij bij eene afzonderlijke akte, gedaan zijnde, een integreerend deel der overeenkomst is geworden en alzoo met dezelve tot de erfgenamen en rechtverkrijgenden overgaat.”

Dalloz wil onderscheiden: het vrijwillig gekozen domicilie houdt met den dood op; het wettelijk blijft echter voortbestaan.

Over deze vraag, of het gekozen domicilie al of niet op de erfgenamen van hem die het gekozen heeft, overgaat, is in 1852 te Leiden een Academisch proefschrift verdedigd door A. H. van Limburg Brouwer.

Hij zegt daarin, dat de meeste schrijvers onze vraag of bevestigend of ontkennend hebben beantwoord; hij vindt haar echter te moeielijk om een stellig antwoord te geven; hij onderscheidt tusschen wettelijk gekozen domicilie en gekozen domicilie door overeenkomst der partijen, en beweert dat het eerstgenoemde overgaat op de erfgenamen, en het tweede slechts in één geval; art. 1238 ziet dan, volgens hem, alleen op het wettelijk gekozen domicilie. Ook zegt hij dat men er op moet letten, dat onze wet niet zegt, dat ieder

overeenkomt ook voor zijne erfgenamen, maar dat dit slechts een praesumptio is, en geen praesumptio juris et de jure maar juris tantum, zoodat ze dus door tegenbewijs kan vernietigd worden. In één opzicht gaat volgens hem het gekozen domicilie door overeenkomst, op de erfgenamen over: te weten in dit dat hij, die domicilie gekozen heeft, van zijn eigen forum naar dat van de gekozene woonplaats overgaat en zoo aan de jurisdictie van eenen anderen rechter wordt onderworpen; deze overeenkomst, aangaande den rechter die uitspraak zal doen in het geschil, is gelijk aan een compromis (overeenkomst waarbij partijen arbiters benoemen, die de zaak beslissen); en dit compromis wordt volgens art. 654 W. v. B. R. tot de erfgenamen uitgebreid. Door geheel ons land wordt volgens hetzelfde systeem rechtgesproken, volgens dezelfde wetten en dezelfde vormen, zoodat het niemand voor- of nadeel kan aanbrengen, voor welken rechter hij te recht moet staan. Dit gevoelen is ook de Bosch Kemper toegedaan in zijne conclusie van 17 Maart 1847. Verder zegt deze: "Uit den aard van dagvaarding en beteekeningen, welke niet anders zijn dan middelen van kennisgeving, volgt noodwendig, dat zij alleen daar kunnen geschieden, waar de belanghebbenden zich of zelf in persoon bevinden of waar men ten gevolge

eener personeele daad verwachten kan, dat zij de gedane kennisgevingen zullen ontvangen.

De eerste beginselen van recht en billijkheid vorderen, dat niemand ongehoord kan veroordeeld worden; daarom moet ieder volledige kennis krijgen, zoo dikwijls tegen hem geageerd wordt; dit personeel recht van elk ingezetene kan en mag niet verkort worden dan door eigene personeele verbintenissen.

Het vermogen om exploiten te doen aan eene gekozene woonplaats rust op de onderstelling, dat degeen, aan wien beteekend wordt, aan de door hem zelven gekozene woonplaats weten kan die gerechtelijke kennisgevingen die aldaar gedaan worden; maar die onderstelling houdt ten eenenmale op, wanneer men erfgenamen oproept aan een domicilie, niet door hen, maar door den erflater gekozen en waarvan zij geheel onkundig kunnen zijn, daar de erfgenamen wel in de rechten en verplichtingen van den overledene opvolgen, maar niet geacht worden in de wetenschap van hunnen erflater te succederen."

Mr. Jansma van der Ploeg zegt hieromtrent in het Weekblad van het Recht van 12 Augustus 1847, dat het vreemd klinkt, als men hoort beweren, dat erfgenamen wel in de rechten en verplichtingen, maar niet in de *wetenschap* des erflaters opvolgen. Weten-

schap beteekent hier wetenschap omtrent iemands burgerlijke rechtsbevoegdheid en rechtsplichtigheid; en dit is hetzelfde alsof men zeide: de erfgenamen volgen hunnen erflater op in de rechten en verplichtingen, welke zij weten dat bestaan, terwijl zij hem niet opvolgen in die rechten en verplichtingen, waarvan zij geen kennis dragen.

Zoo zou men komen tot eene onderscheiding van erfopvolging in bekende rechten en verplichtingen en erfopvolging in onbekende rechten en verplichtingen, dit is niet te rijmen met artt. 880 en 1146 B. W.

Wanneer we deze beschouwingen nagaan, komen we tot de conclusie dat men niet mag onderscheiden, zooals Dalloz, van Limburg Brouwer en de Bosch Kemper dat doen; het gekozen domicilie moet òf ophouden òf voortbestaan, maar het voor een deel te laten ophouden en het voor een deel te laten voortbestaan, daardoor wordt de wil van den erflater uit elkander gerukt.

Wij constateeren dus, dat de rechten en verplichtingen van den erflater op de erfgenamen overgaan, wanneer met betrekking tot het gekozen domicilie geene uitzondering in de wet wordt gevonden.

Zoo besliste ook de Rechtbank te Amsterdam 21 Juli 1846 en 6 October 1846.

Tot besluit nog een enkel woord omtrent art. 82.

De persoon, in wiens belang domicilie is gekozen, kan dat als onherroepelijk beschouwen, zelfs na den dood van hem, die woonplaats koos of van hem bij wien dat domicilie werd gekozen. Art. 82 neemt echter eene uitzondering aan, en bepaalt dat als het tegendeel niet is bedongen, men de voor zich gekozene woonplaats kan veranderen, mits de nieuwe woonplaats in dezelfde gemeente gelegen zij, en de verandering aan de wederpartij wordt beteekend.

Als men nagaat, dat de keuze van domicilie meer met het oog op *de gemeente waar*, dan wel op den *persoon bij wien* domicilie gekozen wordt, geschiedt, (welke meening o. a. ook gedeeld wordt door de Rechtbank te Amsterdam, vonnis van 6 October 1846, W. n°. 762, waarbij werd uitgemaakt, dat, indien aan een handelshuis woonplaats is gekozen en dit handelshuis is te niet gegaan, alsdan, althans indien de gewezen chef terzelfder plaatse blijft wonen, de gekozen woonplaats niet vervalt) is in deze bepaling niets onbillijks gelegen; bovendien zegt art. 82, "als het tegendeel niet bij beding is overeengekomen;" men kan dus zelfs die verplaatsing van het gekozen domicilie in dezelfde gemeente voorkomen.

In den Code wordt niets hieromtrent bepaald; bij

Duranton ¹ lezen wij echter de juiste opmerking, dat hieruit niet mag afgeleid worden, dat verandering in Frankrijk niet zou zijn toegelaten. Hij beschouwt de keuze van woonplaats uit het oogpunt van lastgeving en zegt dan, dat hij, bij wien domicilie is gekozen, zich niet tegen de verandering mag verzetten: "son opposition serait un obstacle, mal fondé, à l'exercice du droit qu'a tout mandant de révoquer son mandat, quand cette révocation ne nuit réellement à personne."

¹ Dl. I bl. 307 no. 381.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het kan den kooper overgelaten worden, een prijs naar billijkheid te bepalen.

II.

Hij, die zich eene zaak, die de eigenaar heeft geworpen, toeëigent, in de meening dat zij verloren is, verkrijgt den eigendom dier zaak niet.

III.

De actio quod jussu, heeft niet slechts plaats, wanneer het bevel is gegeven, aan hem, die in de macht van den bevelende is, maar ook wanneer het aan eenen vreemde is gegeven, om met den machtonderworpene overeenkomsten te sluiten.

IV.

Men kan slechts één hoofdverblijf hebben.

V.

Het gekozenе domicilie gaat over op de erfgenamen.

VI.

De minderjarige heeft, als de vader dood is en de moeder van de voogdij is uitgesloten, zijn domicilie bij den voogd.

VII.

De man kan zijne vrouw machtigen, om in rechten tegen hem op te treden.

VIII.

De rechtsvordering tot ontkenning der wettigheid van een kind, zal ook dan ingesteld kunnen worden, wanneer het kind overleden is.

IX.

Hij aan wiens erf een stuk land geworpen is, wordt ook tegenover derden, eerst na verloop van drie jaren eigenaar van dat stuk, zoodat de bezitter van het erf met de rei vindicatio aangesproken zijnde, binnen dien

tijd het erf zonder het aangeworpen stuk, gehouden is over te geven.

X.

De staat kan zich in het bezit doen stellen der verlatene erfenis, al is geen curator benoemd en al zijn nog geen drie jaren, sedert het overlijden van den erflater, verstreken.

XI.

De cigenaar moet verhinderd zijn zijne zaken waar te nemen, zal er zaakwaarneming kunnen plaats hebben.

XII.

De photograaf van beroep, is koopman.

XIII.

De acceptant, die eerst de betaling van den wisselbrief heeft geweigerd en dan daags na den vervaldag betaalt, en hierdoor het protest onnoodig maakt, is gehouden de gemaakte kosten te voldoen.

XIV.

De trekker van een' aan eigen order getrokken wissel, heeft tegen den acceptant alleen de rechtsvordering tot verantwoording van het fonds, volgens art. 148 W. v. K.

XV.

De gedaagde vreemdeling eisch doende in reconventie, is tot het stellen van zekerheid verplicht.

XVI.

De kosten van een interlocutoir vonnis, ook indien het op tegenspraak of in hooger beroep gewezen is, kunnen gereserveerd worden.

XVII.

Pensioenen zijn in het algemeen af te keuren.

XVIII.

Voor eene doeltreffende bestrijding van het misbruik van sterken drank wordt in de eerste plaats gevorderd, beperking van het aantal drankhuizen en uitsluiting van onzedelijke personen van het tappersbedrijf.

XIX.

Het strafbaar stellen van overspel verdient afkeuring.

XX.

Noodweer tegen eenen ambtenaar, die zijne macht te buiten gaat, is toegelaten.

XXI.

Opheffing der pistole voor veroordeelden is wenschelijk; bij preventieve hechtenis daarentegen, behoort zij zooveel mogelijk te worden uitgebreid.

XXII.

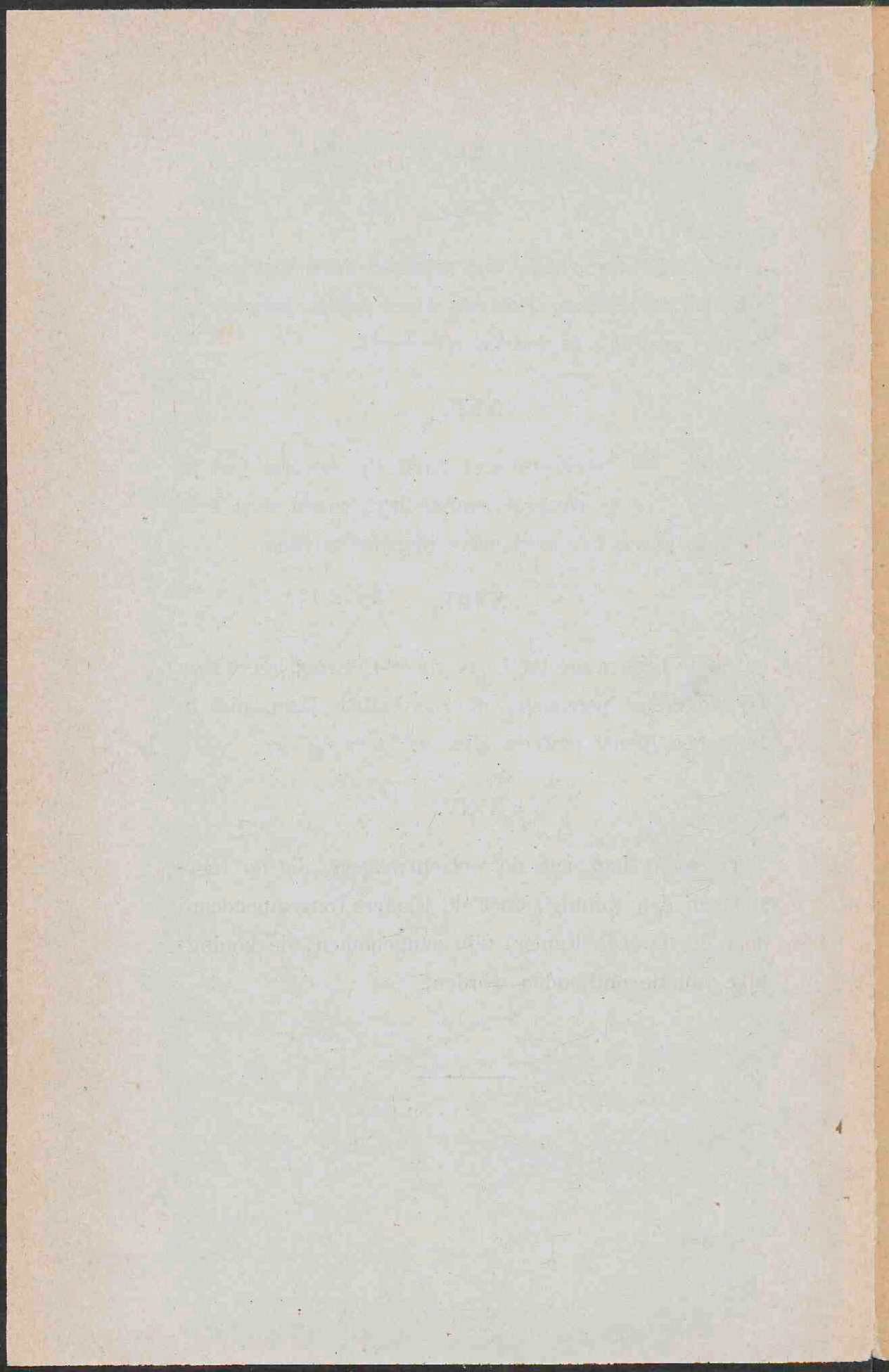
Gelijk den rechter-commissaris de bevoegdheid is gegeven, tot voorloopige aanhouding, moest men hem die ook geven tot voorloopige invrijheidstelling.

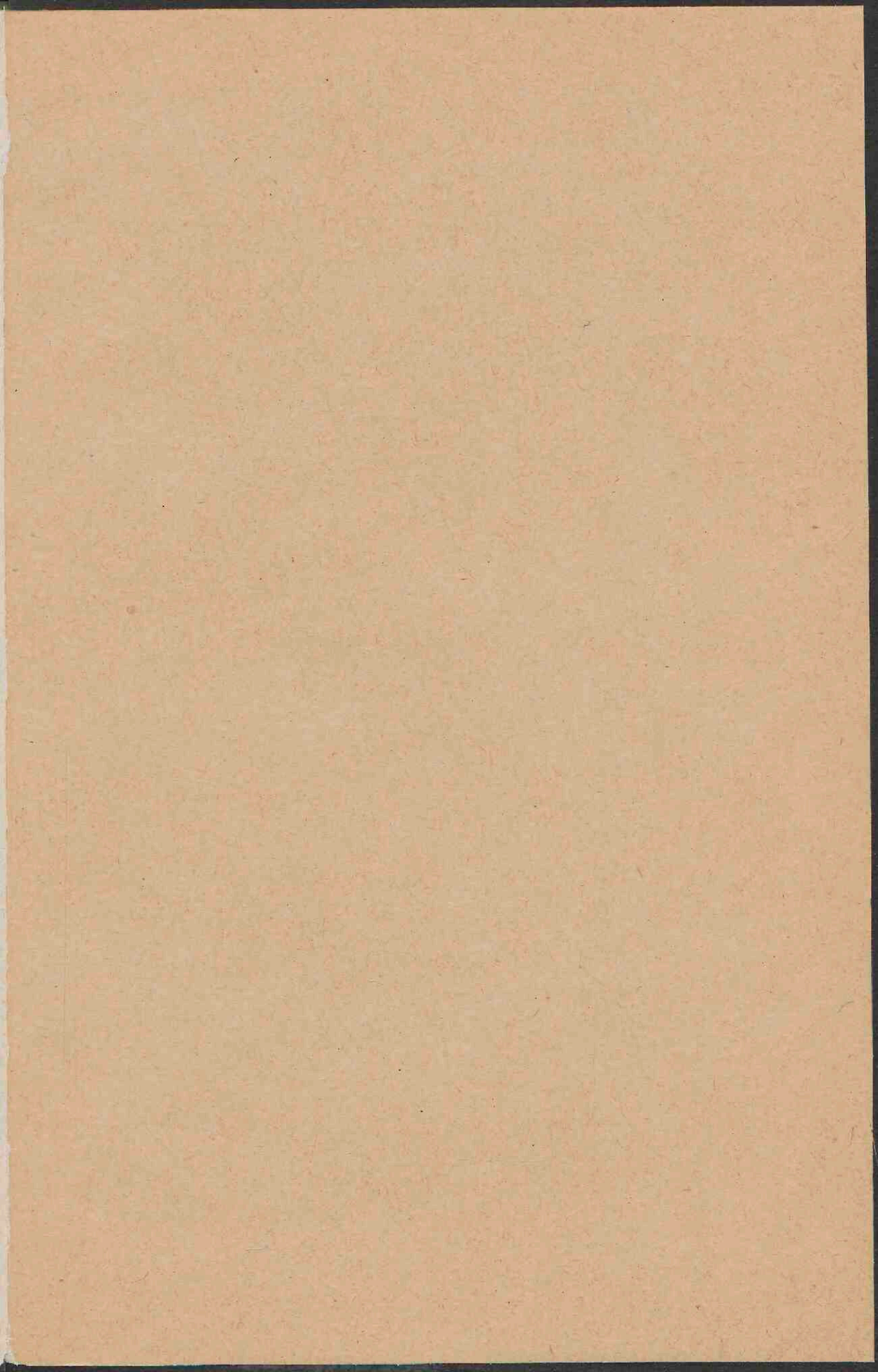
XXIII.

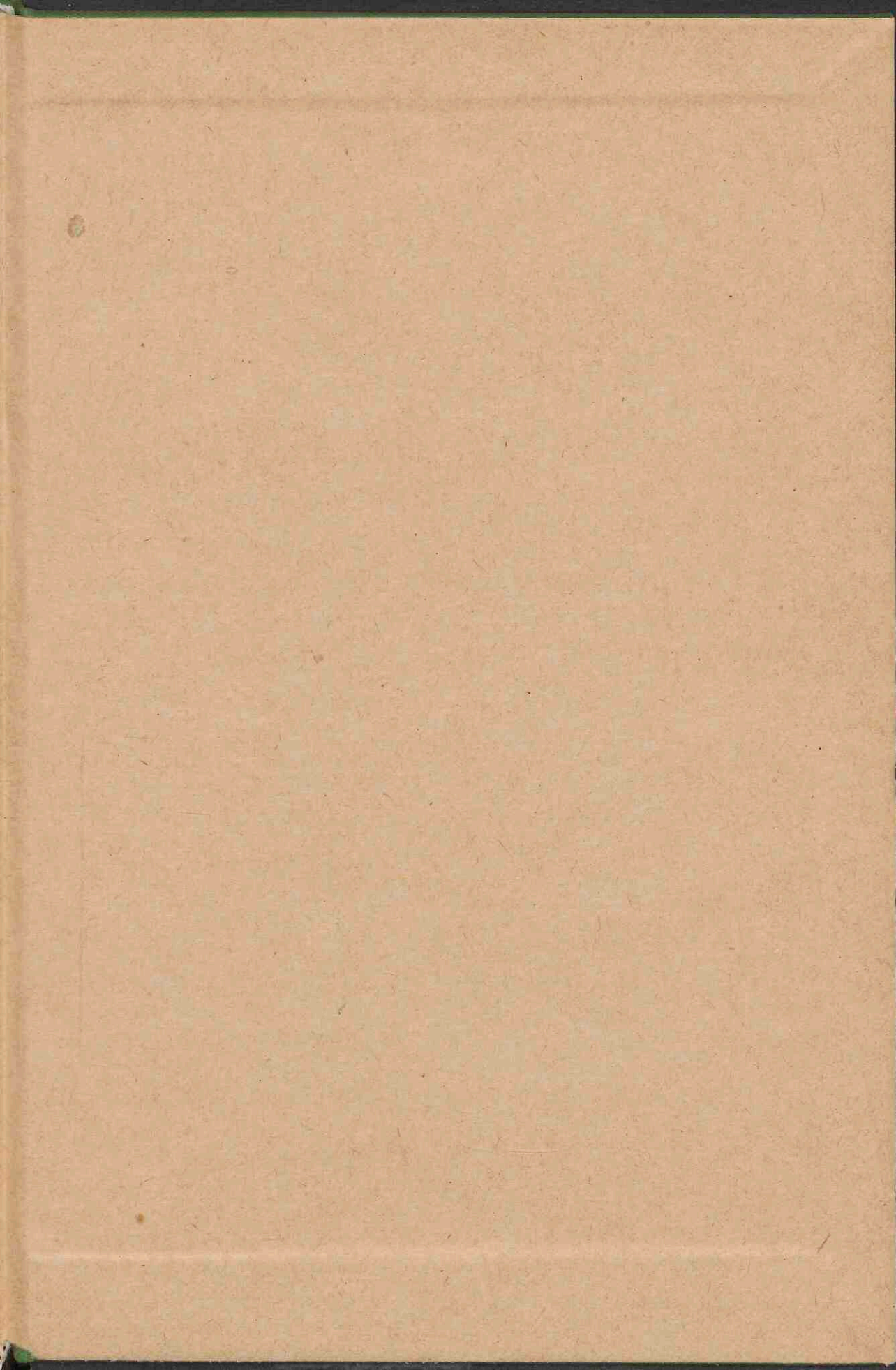
Bij de benoeming tot Gouverneur-Generaal kieze men bij voorkeur personen, die de laatste jaren niet in Indischen dienst geweest zijn.

XXIV.

Te recht kan aan de wetsontwerpen, die op voorstel van den Koning, door de Kamers (ongeamendcerd door de Tweede Kamer) zijn aangenomen, de koninklijke sanctie onthouden worden.

U
1